הלכה · משנה תורה · מפרשים · כסף משנה · ספר טהרה

כסף משנה על משנה תורה, הלכות כלים

רבנו יוסף קארו [מרן הבית יוסף]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

כסף משנה על משנה תורה, הלכות כלים

רבנו יוסף קארו [מרן הבית יוסף]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/כסף-משנה-על-משנה-תורה-הלכות-כלים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 6
פרק ג 8
פרק ד 9
פרק ה 13
פרק ו 17
פרק ז 19
פרק ח 21
פרק ט 22
פרק י 24
פרק יא 26
פרק יב 28
פרק יג 30
פרק יד 31
פרק טו 33
פרק טז 35
פרק יז 36
פרק יח 37
פרק יט 39
פרק כ 40
פרק כא 42
פרק כב 42
פרק כג 45
פרק כד 46
פרק כה 48
פרק כו 51
פרק כז 54
פרק כח 57

פרק א

הלכה א
שבעה מיני כלים הם וכו':

הלכה ב
ומה שכתב מפי השמועה למדו שזה שנאמר בתורה וכל מעשה עזים וכו'. בספ"ק דחולין (דף כ"ה ע"ב) מה ת"ל וכל מעשה עזים תתחטאו להביא דבר הבא מן העזים מן הקרניים ומן הטלפיים שאר בהמה וחיה מנין תלמוד לומר וכל מעשה עזים א"כ מה תלמוד לומר עזים פרט לעופות.
ומה שכתב חוץ מכלים העשויים מכנף העזניה בלבד וביצת הנעמית המצופה. בפי"ז דכלים:

הלכה ג
כלים העשויים מעצמות חיה שבים וכו' עד הכל מקבל טומאה. שם:

הלכה ה
כלי זכוכית וכו'. בפ"ק דשבת (דף י"ו ע"ב) כלי זכוכית מ"ט גזור בהו רבנן טומאה וכו' עד הואיל ונראה תוכו כברו ופירש"י וכו':
וכתב הראב"ד אין זה הטעם על דרך ההלכה וכו'. פשטא דגמרא כהראב"ד ולדעת רבינו י"ל שהוא סובר שכשהקשו אלא מעתה לא ליטמו מגבן בכלל זה הוא שיתטמאו מאוירן ככלי חרס וכי שני רב אשי הואיל ותוכו נראה כברו הוי נמי טעמא בין לשמטמאים מגבן בין מאוירן דכיון דלא דמו לכלי חרס שאין תוכן נראה כברן וכלי זכוכית תוכן נראה כברן אין לדמותן לגמרי לכלי חרס ושלא כפירש"י:

הלכה ו
כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה וכו'. מנחות פרק רבי ישמעאל עלה ס"ט ע"ב ושבת ר"פ במה אשה (שבת דף נ"ח) ובכמה דוכתי ופירוש כלי גללים כלים העשויים מגללי בהמה ופי' כלי אדמה כלי חרס עד שלא הוסק בכבשן:

הלכה ח
(ז-ח) **פיל שבלע הוצין וכו'**. מנחות פ' רבי ישמעאל (מנחות ס"ט.) בעיא דלא איפשיטא.
ומ"ש אבל כפיפה שנטמאת וכו'. שם:
פשוטי כלי חרס וכו'. פ"ב דכלים.
ומ"ש ולא טומאת מדרס. בפרק ר"ע עלה פ"ד ופרק על אלו מומין (בכורות דף ל"ח).

ומ"ש ולא מד"ס:

הלכה ט

כלי מתכות אחד פשוטיהן וכו'. רפ"א דכלים ופ"ק דחולין (דף כ"ה) ופרק קמא דשבת (דף ט"ז).

ומה שלמדה רבינו מדכתיב בכל דבר. בסיפרא.

ומ"ש אפילו תיבה וכו' שהם מקבלים מ' סאה וכו'. תוספתא ריש פרק פי"א דכלים וטעמא משום דכלי מתכות לא איתקש לשק:

הלכה י

כלי עץ וכלי עור וכלי עצם וכו'. רפ"ב ורפט"ו דכלים כלי עץ וכלי עור וכלי עצם פשוטיהם טהורים ומקבליהם טמאים.

ומ"ש שפשוטיהם מקבלים טומאה מד"ס. בפרק המוכר את הבית (בבא בתרא דף ס"ו) שאני פשוטי כלי עץ דטומאה דמדרבנן וכדעת התוספות שסוברים דקושטא דמילתא הכי הוא ומכ"מ יש כלי עץ שאינן מקבלים טומאה אפילו מדרבנן כמבואר בפ"ד וכאן רמז וכתב כגון הלוחות והכסא.

ומ"ש מפי השמועה למדו וכו' וכן מ"ש בד"א שטומאת פשוטיהם מד"ס וכו' אבל במדרס הזב וחביריו מתטמאין מן התורה וכו'. פרק על אלו מומין (בכורות דף ל"ח) והא דומיא דשק בעינן וכו' בהנך דחזו למדרסות ופרק רבי עקיבא (שבת דף פ"ד) אמרינן דכיון דכתיב וכל המשכב דרשינן כל שיש במינו טהרה במקוה מטמא מדרס.

ומ"ש רבינו שכלי עור פשוטיהם מקבלים טומאה מדרבנן הוא מפני מה שהוזכרו בפי"ו דכלים פשוטי כלי עץ שמקבלים טומאה וכתב שם שהם בכלל מה שאמרו בגמרא פשוטי כלי עץ מדרבנן ירצה כלי עץ ושאר המנויים עמו שאינם מקבלים טומאה מדאורייתא.

ומ"ש וכן כלי זכוכית וכו'. בתוספתא כל מדרס כלי זכוכית טהורים ור"ש גורס טמאים והיא גירסת רבינו:

הלכה יא

כל שהוא ארוג וכו'. בפרק במה אשה (שבת דף ס"ד) אטו בגד לאו ארוג הוא וכו' ור"פ התכלת (מנחות דף ל"ט ע"ב) ובפ"ב דשבת (דף כ' ע"ב) מדברי תנא דבי רבי ישמעאל שירים וכלך וכו' מאו בגד.

ומה שכתב והלבדים וכו'. בסיפרא פ"ח ובתוספתא דכלים פרק ה' דב"ב:

הלכה יב

השק הוא חוטי שיער וכו' **אבל החבלים והמשיחות וכו'**. בפרק במה אשה עלה ס"ד ובת"כ:

הלכה יג

כל הכלים העשויים וכו'. בפרק קמא דכלים קרי למפץ כלי עץ ובפרק י"ו קרי כלי עץ לסלים של עץ ושל תמרה וכוורת הקש וכוורת הקנים וקנונית וקלתות והם עשויים מערבה דקה וסוגין והם קופות:

אחד כלי חרס וכו'. בריש פרק ב' דכלים.

ומה שכתב כל כלי העשוי מהעפר וכו' כן כתב רבינו שם.

ומה שכתב והתנור והכיריים וכו'. פשוט הוא:

פרק ב

הלכה א

העושה כלי קיבול וכו'. בפ' י"ז דכלים.

ומ"ש אבל העושה כלים מן הלפת כו'. תוספתא פ"ז דכלים ב"מ:

הלכה ב

קנה מאזנים וכו'. שם.

ומה שכתב ואין טמא וכו' **והמשמש את בית הקיבול וכו'**. בתוספתא פרק ז' דכלים בבא מציעא:

הלכה ג

בית קיבול העשוי למלאות וכו'. שם מפני מה תחתית הצורפים טמאה ושל נפחים טהורה.

ומ"ש מפני שהם מגביהים את הברזל וכו'. תוספתא שם:

וכתב הראב"ד א"א לשון המשנה תחתית הצורפין טמאה וכו'. ואם כוונתו לומר ששינה לשון המשנה זה שינוי לטובה הוא כי ביאר דבריה:

כתב עוד הראב"ד ואם היתה של צורפים א"א תוספתא מפני מה תחתית של צורפים וכו'. משיג על רבינו למה השמיט סוף לשון התוספתא וי"ל דממילא משמע דזיל בתר טעמא:

הלכה ד

הכף החקוק וכו'. בתוספתא דכלים ב"מ פ"ח חמור שתחת המלבן והספסלים שתחת הרגלים טהורים כפותין שתחת הרגלים אע"פ שחקוקים ומקבלים טהורים ואין בהם משום קיבול:

שפופרת הקש וכו'. משנה סוף פרק י"ז דכלים וכר"ע מחבירו.

ומ"ש אפילו אינה יכולה לקבל אלא טיפה אחת. פשוט הוא דשפופרת הקש הכי הויא:

הלכה ה

שפופרת (**הקנה**) **שחתכה וכו'**. תוספתא פי"ד דכלים אלא שיש בה חסרון וגם היא כתובה בשיבוש:

וכתב הראב"ד קשיא לי מה ששנינו בכלים פי"ו וכו' והר"י קורקוס ז"ל תירץ דבית המזוזה דתנן התם מיירי שאינה ראויה לקיבול שום דבר כ"א לשום בו מזוזה:

הלכה ו

כלי שאורגים אותו וכו'. משנה ס"פ כ"ב דכלים קנקילון שיש בה בית קיבול כסות טמאה העשויה ככוורת טהורה:

הלכה ז

סנדל של בהמה וכו'. שם פי"ד ואיתא בפרק במה אשה (שבת דף נ"ט):

הלכה ח

הצורר מרגלית וכו'. שם פרק כ"ו.

ומה שכתב אבל צרור המעות. שם וכתנא קמא ואיתא בסוף פרק ארבע מיתות (סנהדרין דף ס"ה) וכתב רבינו בפירוש המשנה אולם כאשר כיס מעות בעור זה הנה מקומו (ואע"פ) בית קיבול אין עליו תמונת כיס מטעם פירוד המעות:

וכתב הראב"ד א"א תוספתא צרור מרגלית בזמן שתוכו טמא וכו'. נ"ל שפי' התוספתא כשנוטל ממנו המרגלית אם ניכר שיש לו תוך טמא ואם אינו ניכר לו תוך אלא הוא פשוט טהור.

ומה שכתב נראה מן הענין הטעם וכו'. זהו טעם לדברי המשנה שטימאה בצרור המרגלית וטיהרה בצרור המעות:

פרק ג

הלכה ב

(א-ב) **כל כלי עץ וכו'**. בסוף חגיגה (דף כ"ו ע"ב) גבי שלחן ותיפוק לי דכל עץ העשוי לנחת הוא וכל כלי עץ העשוי לנחת לא מיטמא מ"ט דומיא דשק בעינן מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כל מיטלטל מלא וריקן ופירש"י כלי עץ העשוי לנחת במקום אחד. דומיא דשק בעינן לענין טומאה הוקשו כלי עץ לשק דכתיב כל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא מכל כלי עץ או בגד או עור או שק. מה שק מיטלטל מלא וריקן יצא העשוי לנחת דאינו מיטלטל מלא וריקן יצא כלי עץ המחזיק ארבעים סאה בלח שהם כוריים ביבש אף על פי שמיטלטל ריקן אינו מיטלטל מלא שאם יטלטלנו מלא ישבר עכ"ל:

ומה שכתב רבינו וכל כלי עץ שהוא [עשוי] להתטלטל מלא וריקן וכו' וכל כלי עץ שהוא סתם וכו' עד ולפיכך אינם מקבלים טומאה. משנה פרק ט"ו דכלים השידה והתיבה והמגדל וכו' שיש להם שוליים והם מחזיקים ארבעים סאה בלח שהם כוריים ביבש הרי אלו טהורים ושאר כל הכלים בין מקבלים בין שאינם מקבלים טמאים דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר דרדור עגלה וקסטות המלכים ועריבת העבדנין ובור ספינה קטנה והארון אף על פי שמקבלים טמאים שאינם עשויים לטלטל אלא במה שבתוכן ושאר כל הכלים המקבלים טהורים שאינם מקבלים טמאים:

וכתב הראב"ד דבר זה איני יודע מאין הוציאו וכו' ואינו מחוור דהתם איסורא נמי איכא בטלטולם וכו'. איני יודע מה איסור יש בטלטולם ועוד דאפילו אם היה איסור בטלטולם מכל מקום כי ממעטינן משק כלי העשוי לנחת משום דאין דרכו ליטלטל מלא וריקן הוא אף על פי שלא יהא איסור בדבר דומיא דמחזיק ארבעים סאה בלח דממעטינן ליה אף על גב דליכא איסור בטלטולו. ומה שכתב אולי לא כמו שהוא סובר וכו' אין השגה באולי והראיה שהביא אינה מכרחת. ומה שכתב על כל כלי עץ שהוא עשוי לטלטל מלא וריקן אפילו מחזיק מאה סאה מיטמא:

הלכה ג

השידה והתיבה והמגדל של זכוכית וכו' ושאר כלי זכוכית וכו'. כתב הראב"ד ושאר כלי זכוכית א"א אמת כך מצא בתוספתא וכו':

הלכה ד

כל כלי שיש בשיבורו אמה על אמה וכו'. תוספתא דכלים פ"ה דב"מ:

וכשמודדין הכלי מודדין אותו מבחוץ וכו'. רפי"ח דכלים וכב"ה:

הלכה ה
היה בתוך הכלי תיבה קטנה וכו'. שם:
כתב הראב"ד היה בתוך הכלי תיבה קטנה א"א מעולם לא שמענו מוכני פירושו תיבה וכו'. וליישב דעת רבינו י"ל דלא שמענו אינה ראיה:

הלכה ו
ומ"ש היו בו מגורות וכו'. תוספתא דכלים פ"ח דב"מ:

הלכה ז
כלי עץ שאינו מקבל וכו':

הלכה ח
השידה והתיבה וכו'. משנה פרק י"ח דכלים:

פרק ד

הלכה א
שלש מדות בכלי עץ וכו'. תוספתא פי"ג דכלים.
ומ"ש וכל כלי עץ העשוי לתשמיש הכלים בלבד שהרי הוא משמש משמשי אדם וכו'. במשנה פי"ו דכלים.
ומ"ש כגון מנורה של עץ וכו'. בתוספתא פרק י"ג דכלים ובת"כ שם הקולב והמנורה והנחותא מפרש רבינו בפי' המשנה פרק י"ו דכלים נחותא היא חתיכת עץ תושם תחת הכלים תושבת להם וכאן פי' שהוא כלי שמניחים תחת הכלים, וקולב פי' שהיא הדפוס וכן הוא בלשון ערב.
ומ"ש כגון כיסוי הקפצה וכו' עד בשעת מלאכה בלבד. משנה פי"ו דכלים:
וכתב הראב"ד והקלב שבונים עליו תיק לספר א"א לא ידעתי מהו זה וכו'. ואני אומר שרבינו כתב שזהו אנגלין של ספר השנוי שם במשנה. ומ"ש אבל מנו אותן בת"כ כבר כתבתי שרבינו מפרש שקולב הוא דפוס בלשון ערב ולכן כלל כל הדפוסים בלשון קלב ובמשנה קרא לדפוס של תיק אנגלין של ספר ולדפוס של מצנפת אימום של גודלי מצנפות ולדפוס התפילין תפוס של תפלה:
כתב הראב"ד מפני שהם משמשי הכלים א"א יש מאלו הרבה מפני שהכלים עצמם משמשים עם הקרקע וכו'. ורבינו סובר שאין צורך לזה מאחר שהם משמשי הכלים בשעת המלאכה בלבד:

הלכה ב

מלבן המטה וכו'. תוספתא פרק ט"ו דכלים רבינו בפירוש המשנה פרק י"ח דכלים פירש כל חלקי המטה ודבר ידוע כי כל דבר עגול ובולט נקרא פיקא ואפשר שזה המלבן מורכב בפיקות ויש לו רגלים מתרכבים במטה ועל ידיהם מתחבר עמה והרי הוא כאבר מאיבריה אבל אם הוא מונח על אותם שנקראו לשונות אע"פ שמסורג בחבלים אין זה חיבור כי אינו נקרא חיבור רק כשיש לו רגלים ומורכב בהם עם המטה וחלוקה זו היא סיפא דמתניתין (דף כ"ט) דקתני מלבן שנתנו על לשונות רבי מאיר ורבי יהודה מטמאים ר' יוסי ור' שמעון מטהרים וסיפא דתוספתא הכי איתא במסורג בחבלים ואין לו רגלים ר' מאיר ור' יהודה מטמאים ר' יוסי ור' שמעון מטהרים שאין עושין מלאכה בגופו והאי סיפא דתוספתא היא סיפא דמתניתין ותרווייהו חדא פלוגתא היא דמלבן שנתנו על לשונות דמתניתין היינו מסורג בחבלים דתוספתא והכוונה דהיכא דלא הוי מלובש בפיקות ויש לו רגלים אפילו שמסורג בחבלים והיינו נתון שנתון על הלשונות אינו חיבור ודמי למלבני בני לוי שהם טהורים כי עתה אינם חלק מהמטה אלא בפני עצמם הם חשובים ונראה מדברי רבינו כי כשהוא על הלשונות להיותו גבוה מהמטה יש מקום וטעם יותר לטהר מברישא שאינו על הלשונות כי אם למטה בפיקות ומחובר על ידי הכלים דהוי בפני המטה וכמטה עצמו הוא:

נתנו על שתי לשונות וכו'. משנה פרק י"ח דכלים כרבי יוסי ור"ש לגבי ר"מ ור"י:

כתב הראב"ד מפני שהוא ממשמשי הכלים א"א לישנא דתוספתא וכו'. ולרבינו יש לומר שמאחר שמצא טעם נכון לא הוצרך לטעם התוספתא ועי"ל שרבינו מפרש התוספתא דאינו עושה מלאכה בגופו היינו שאינו עושה מלאכה תמיד אף שלא בשעת מלאכה:

הלכה ג

מכבש של אושכף וכו'. תוספתא סוף פרק י"ט דכלים והוא פרק ראשון דבבא בתרא:

כתב הראב"ד מכבש של שכף פירוש אושכף א"א זו המימרא מצאתיה בתוספתא דכלים לטהר וכו':

הלכה ד

חפויי המטה טהורים וכן כל החיפויין וכו'. משנה בספי"ו דכלים ובת"כ פרשת שמיני מייתי לה מדכתיב אשר יעשה מלאכה בהם פרט לחיפויי הכלים:

וכן כלי עץ או עצם וכו'. בסוף חגיגה (דף כ"ו ע"ב) ופרק שתי הלחם (מנחות דף צ"ו ע"ב):

וכתב הראב"ד א"א לא ידעתי מהו ולא מצאתי לזה שורש ואדרבא ראוי להיות בהיפך כו' ורבינו בפי"א ממסכת כלים אהא דתנן קלוסטרא טמאה ומצופה טהורה כתב אם היה זאת הקלוסטרא מאחד מאלו המתכות הנה היא תקבל טומאה מפני שההיא יש לה שם בפ"ע ואם היתה מעץ והוא מחופה מברזל וכו' ויש לתמוה עליו דממקום שבא הוי איפכא דהא בסוף חגיגה אהא דתנן כל הכלים שהיו במקדש טעונים טבילה חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת מפני שהם כקרקע דברי ר"א וחכ"א מפני שהם מצופין איתא בגמרא (דף כ"ז) מזבח הנחשת דכתיב מזבח אדמה תעשה לי מזבח הזהב דכתיב המנורה והמזבחות איתקש מזבחות זה לזה מפני שהם מצופים אדרבא כיון דמצופים נינהו מטמו אימא וחכמים מטמאים מפני שהם מצופין ואבע"א רבנן לר"א קאמרי מאי דעתך משום דמצופין בטיל ציפויין גבייהו ופירש"י אדרבה משום דמצופין נינהו נטמאו וכו' עד ובלאו האי קרא נמי לא מקבלי טומאה הרי בהדיא דמשום דמצופין נינהו מטמאו אף ע"פ שלא היו ראויים ליטמאות מעצמן והיאך רבינו כותב בהיפך ולא עוד אלא שמביא ראיה מסוף חגיגה האמור שם היפך דבריו וצ"ע וההיא קלוסטרא מצופה טהורה כבר פירשה ר"ש דה"ק אם נעשה הקלוסטרא מברזל טהור וציפוייה ממתכת טמא כמו שמזהיבים כלי כסף לנוי טהורה דבתר עיקר אזלינן וכתב הר"י קורקוס ז"ל שיטת הראב"ד כשיטת רש"י ז"ל באותה סוגיא אבל רבינו מפרש אותה כי כמו שהקושיא הראשונה שהקשה ות"ל דעשוי לנחת הכוונה היא להקשות על המשנה שאמרה הזהרו שלא תגעו דאי נמי יגעו לא מטמאי להו הכי נמי הדר פריך עלה דא"נ לאו לנחת הוא כדתרצת דמגביהין אותו אכתי ת"ל דאפילו נגעו לא מטמאי ליה משום דכלי בטל אגב ציפוי כדתנן השלחן וכו' והציפוי נמי לא מטמא כדתנן וכדיליף לה בת"כ ולפי זה שחיפן בשיש דקתני לאו דוקא והשתא פריך דומה בדומה דכי היכי דהתם בטל הכלי וטהור הכא נמי הכא בטל וטהור כי כל החיפויים טהורים אפילו של מתכת דאע"ג דלא איתקש לשק היינו כי הוי כלי פשוט אבל חיפוי לאו כלי הוא וטהור דכולהו ציפויין נתמעטו דהוו עראי ומשני שאני שלחן דלא בטל דרחמנא קרייה עץ והלכך מטמא אע"פ שיש עליו חיפוי מה שאין כן בשאר כלים דודאי בטלי לגבי ציפוי וטהורים כיון שהציפוי טהור והכלי מצופה כולו בדבר הטהור זו היא שיטת רבינו באותה סוגיא וניחא שפיר מאי דפריך ותיפוק ליה משום ציפוי דהדר פריך שנית על המשנה דאילו לשיטת רש"י והראב"ד דכיון שכבר העלינו שאינו עשוי לנחת והילכך מיטמא מאי הדר פריך דאפילו עשוי לנחת טמא ומאי נ"מ בהאי קושיא כיון דבלאו הכי איתרצא שפיר וכל ההיא סוגיא ושקלא וטריא לא נ"מ מידי ולדעת רבינו תרי ותיפוק לי דפריך מתפרשי בחד גוונא אלא שקשה מה שאמרו שם

בחגיגה עלה דמתניתין דקתני כל הכלים שהיו במקדש טעונים טבילה חוץ ממזבח הזהב ומזבח העולה מפני שהם כקרקע דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים מפני שהם מצופים ופריך בגמרא עלה אדרבא כיון דמצופין נינהו מטמאו ומשני אימא וחכמים מטמאים מפני שהם מצופין ואבע"א רבנן לרבי אליעזר קאמרי וכו' מוכח מהאי סוגיא שהציפוי סבה ליטמא כדברי רש"י וריב"א וצריך לדחוק לשיטת רבינו דאע"ג דלתירוצא קמא ודאי בהכי הוא וכס"ד דמקשה מכל מקום אפשר דתירוצא בתרא לא סבר הכי וכוונת אמרם מבטל בטיל ציפויין לגבייהו כלומר אתה סובר דמשום ציפוי ליטמא יותר והוא בהיפך דציפויין לא מיטמאו דבטלים אגב כלי דלא חשיבי כדי שיטמא הכלי בשבילו והכלי בשביל עצמו ודאי אינו מטמא כיון שמצופה והלכך מפני שהן מצופין לא מיטמו ואין צריך טעם אחר ולא בטיל ציפוייהו לא אהני דוקא קאמר אלא אכולהו כלים המצופין קאמר ואתא מתניתין כפשטה וחכ"א הטעם שאין מטמאים מפני שהם מצופין וקושיא אדרבא ליתא דהמקשה הוה סבר הכי ותירוצא בתרא סבר איפכא עכ"ל:

הלכה ז

(ה-ז) **העושה כלי מקצתו וכו' עד הרי אלו מקבלים טומאה.** משנה בסוף פי"ג דכלים: **ומה שכתב וכן המעבד והמזרה וכו'**. שם וכתב רבינו דשלשה כלים אלו הם כלי הגרן והם כדמיון כף האדם יבורו בו החטים והשעורים ויתחלפו שמותם כפי התחלפות תמונתם כי מהם רוב השינים יבורו בו החטים בסוף הענין וממנו מעט השינים אין לו כי אם שלש שינים לבד יבורו בו החטים בתחלת הענין מהתבן הגס והוא המעבד ורבת שינים ממנו המזרה והיותר רב השינים מהם מגוב עכ"ל:

הלכה י

(ח-י) **מקל שעשה בראשו מסמר וכו'**. פרק י"ד דכלים מקל שעשה בראשו מסמר כמין חזיינא טמא סימרו וכו' טמא וכולן שעשאן לנוי טהורים ופירש רבינו יעשו בראש המקלות חתיכת ברזל עגולה דומה לרמון ונקראת חזיינא וכו' ויקראו אותה אלרמוס וכן ינעצו מסמרים בראשי המקלות להיות ההכאה בהם יותר חזקה וכו' ועשאן לנוי הוא שיעשו לייפות בו את המקל ורוב מה שיעשו זה במסמרים דקים מצויירים בבדיל לבן על צד היופי וזה לא יטמא לפי השורש הקדום והוא אמרו מתכת המשמש את העץ טהור אולם אם כיון באלו המסמרים שיכה בו ויגוף בו הנה יהיה אז העץ משמש את המתכת שהוא טמא ע"כ. ובתוספתא בבא מציעא פרק ד' מקל שעשה בו מסמר להיות תופס בו במקום הדייש טהור ואם בשביל שלא תהא הארץ אוכלתו טמא ותחלת דברי רבינו הם דברי התוספתא וטעמא דמילתא שכשעשאו כדי שיהא אוחז בו הוי מתכת

המשמש את העץ אבל כדי שלא תהא הארץ אוכלתו אע"ג דלכאורה נראה שגם הוא מתכת המשמש את העץ שהרי לא נעשה אלא לשמור את העץ כתב הר"י קורקוס ז"ל שצ"ל שכל שהוא לקיימו שאם לא הוא היה נאכל הכל חשבינן למקיים שהוא עיקר הכלי וטמא והרי זה דומה לטבעת של מתכת וחותמה של אלמוג דטמאה דאזלינן בתר טבעת המעמדת אף על פי שעיקר התשמיש הוא בחותם ולא הוי משמש את העץ אלא היכא דהוי לנוי שאין שם שום תועלת אלא יפוי העץ בלבד.

ומה שכתב רבינו וכן מקל שקבע בו מסמרים וכו' עשאן לנוי וכו'. כבר נתבאר שהם דברי המשנה וכלל רבינו עשה בראשו מסמר כמין חזיינא בכלל סימרו.

ומה שכתב וכן מנקיות וכו'. שם במשנה עשה בראשו מניקת וכן בדלת טהורה ופירש רבינו מניקת איבוב והרבה יש שיעשו איבוב מברזל או מנחושת בחלונות ובשערים לנוי ויהיה מתכת המשמש את העץ ודע דמסיים מתניתין על הא דעשה בראשו מניקת היתה כלי וחיברה לו טמאה וכו' ולא כתבה רבינו פה:

פרק ה

הלכה א

כל הכלים אין מקבלין וכו' עד צפירה אחת. בפרק י"ו דכלים ופירש שם רבינו אחר שעושים אותם מכסכס אותם בעור דג ידוע שימרקם ויבהיקם. ופירוש גמר שלא לשוף שבעת עשייתו גמר והסכים בלבו שלא ישופם ולא ימרקם אלא שישמש בהם בלא שיפה. ויחסום פירושו משיעשה השפה שמחברת האריגה וימנענה מלפרוק מלשון לא תחסום שור שהוא קשירת פיו. ויגמור התלויות פירושו שיגמור האוזן שנתלה בה:

ומ"ש הקנונים הקטנים וכו'. שם ופירש רבינו קנונים וקלתות כלים יעשו מערבה דקה על תמונת קערות שיאכל אדם בהם וכו' והסיוגים הגדולים הם הקופות הגדולות מאד וכו' ומלאכת אריגת אלו הכלים הגדולים יקחו תחלה הגמי או הערבה או הדבר אשר יארגו ממנו ויחברו אותם בידיהן חבל (א') ארוך עד שיהיה ארכו מאה אמה או יותר ואז יחזרו זה אצל זה ויתפרו מזה החבל או החוט איזו תמונה שירצו וכו' ודורין קיבוץ דור והוא העיגול וכו' ויאמר שאלו הכלים הגדולים כאשר יתפרו רוחב קרקעיתו עוד יגביהו לו שפה שני דורים שהם שני עיגולים לרוחב שלהם ר"ל על עיגולים לפי שיעור רוחב הכלי כולו כפי אשר יסכים יהיה רחבו כן וכו' אז מקבל טומאה. וכתב עוד וב' צפירות שני עיגולים מעיגולי זה הארוך והוא מענין אמרו באה הצפירה וכו' וערק כלי משעם

גם כן כדמיון קופה לו שפה מעטת הגובה וזה הכלי מעט הרחב ארוך דימה לתיבת האושכפים ולזה יקרא ערק תרגום שרוך נעל ערקת מסאנא.

ומ"ש המחצלת משיכרות ההוצין וכו'. בסוף פרק ב' דכלים:

כתב הראב"ד והערק משיעשה בו צפירה א"א פי' בערוך נפה וכו'. וכן פירש ר"ש בשם הערוך ובשם גאון:

וכל כלי הנסרים וכו'. משנה פ"כ דכלים:

גולמי כלי עץ וכו'. בסוף פ"ק דחולין (דף כ"ה).

ומ"ש חוץ משל אשכרוע וכו'. בס"פ י"ב דכלים:

ועל מה שכתב רבינו קרוב בעיני שכלי עצם ככלי אשכרוע וכו'. כתב הראב"ד אמר אברהם זאת הקורבה לא ידעתי מאין באה לו וכו'. ואני אומר דלשון התוספתא כך הוא כל גולמי כלי עץ טמאים חוץ משל פירשע [פירוש אשכרוע] מפני שהם מחוסרים שליקה ר' יהודה אומר העושה כלים מגרופות של זית טהורים מפני שהם מחוסרים שליקה וממירין את מה שבהם ומשמע לרבינו דכיון דלא תנא ת"ק בשל פירשע ממירין את שבהם כדקתני ר' יהודה בגרופות של זית משמע דשל פירשע אין ממירין את שבהם ולפיכך לא הזכירו רבינו אלא הטעם מפני שהם מחוסרים שליקה דכלים של פירשע הם יפים ואין יופיים ניכר כל זמן שמחוסרים שליקה ואפשר שמשם למד רבינו לשל עצם שהם יפים ואין יופיים ניכר כל זמן שהם גולמים. ומ"ש ואי סבירא ליה כרב נחמן דאמר בסוף פרק קמא דחולין כלומר דאמרינן התם דגולמי כלי מתכות טהורים וגולמי כלי עץ טמאים מאי שנא הני ומאי שנא הני ר' יוחנן אמר הואיל ולכבוד עשויים ר"נ אמר הואיל ודמיהם יקרים מאי בינייהו איכא בינייהו כלי עצם ואזדא ר"נ לטעמיה דאמר ר"נ כלי עצם ככלי מתכות דמו ופירש"י הואיל ולכבוד עשויים וכו' ונ"ל שרבינו סובר דלא קי"ל כר"נ משום דקי"ל כר"י לגביה אלא שבא על כלי עצם מטעם אחר דאע"ג דלכלי עץ דמו וכדר"י מ"מ דמו לשל אשכרוע שהוא מין עץ וגולמו טהור:

כלי עץ שאין עליו צורת כלי וכו'. בפרק כ"ב דכלים כופת שסירקו וכרכמו ועשאו פנים ר' עקיבא מטמא וחכמים מטהרים עד שיחוק בו ופירש שם רבינו כופת חתיכת עץ:

ארובות של נחתומין שסודרין עליהם החלות כשהן וכו' עד והלוח שעורכים עליו מתטמא. פט"ו דכלים וכתב רבינו שם ארובות הנחתום לוחות הנחתום אשר יסדיר עליהם הלישה ויש עליהן צורת כלי ושל בעלי בתים אין להם צורת כלי ולזה לא יטמאו אא"כ צבעו וקשטן וייפן ומשחן בששר או כרכמן בכרכום ואז יהיה בהם צורת כלי ויהיה טמא לפי שפשוטי כלי עץ טהורים וכו' אמנם יטמאו בגזרה דרבנן עכ"ל וסרוד הוא כלי

מעץ ישתמשו בו בעת הלישה לרחוץ את הידים ויטוחו ממנו פני הלחם וכיוצא בזה ממה שיצטרך אליהם וע"ש שהוא לתשמיש נקרא סרוד בגדי השרד מתרגמינן לבושי שימושא:

וכתב הראב"ד א"א דבר זה בהיפך וכו'. טעמו לומר שרבינו פירש שארובות סודרים עליהם החלות כשהם בצק ואינו כן שזוהי מלאכת הסרוד נמצא שהיפך רבינו מלאכת הסרוד ואומר שהיא מלאכת הארובות ואין זו השגה ומאחר שאין הכרע לפירושו יותר מלפירוש רבינו ועוד שא' מהפירושים שפירש רבינו שמשון בשם הערוך הוא ארוכות בכ"ף לוחים ארוכים שמקריבים עליהם לחם והוא כפירוש רבינו. ומ"ש ואם יחדו טמא והכי איתא בתוספתא כלומר משיג על רבינו למה השמיט הא דאם ייחדו טמא וי"ל שיפרש רבינו דהאי ייחוד היינו ע"י סירקן או כרכמן דקתני מתניתין ויש לדקדק בדברי רבינו שסרוד נותנים בו המים א"כ יש בו בית קיבול ולמה של בעלי בתים טהור ואפשר דהכי קאמר שנותנים בו כלי של מים:

וכתב עוד הראב"ד והלוח שעורכים עליו טמא א"א זה שיבוש עכ"ל. נראה שטעמו מפני ששנינו בפרק הנזכר סרוד של נחתומים וכו' נפרץ מרוח אחת טהור רבי שמעון אומר אם התקינו להיות קורץ עליו טמא וכן המעריך טמא ומשמע ליה להראב"ד דוכן המעריך טמא מדברי רבי שמעון הוא ולית הלכתא כוותיה ורבינו סובר דאתנא קמא קאי:

כלי עץ שהסלתים מרקדים עליו וכו' עד ליכנס בו טהור. שם:

כתב הראב"ד כלי עץ א"א בערוך פירש נפה של שיער וכו'. מ"ש ובו דברה המשנה תחלה כלומר דבראש הפרק קתני כלי עור. ומ"ש עוד וממה שאמר ר' יהודה בסמוך אף של גדלת וכו' כלומר שהוא ז"ל מפרש של גדלת שהנפה עשויה משיער שגודלים בה והבנות יושבות בתוכה וגודלות היינו לומר שהן גודלות הנפה עצמה ומדקתני של גדלת משמע דעד השתא לא איירי בנפה של שיער ולפי מה שפירשו רבינו ור"ש דגדלת היינו האשה שהיא גודלת שיער לנשים אין מכאן ראיה.

ופירוש זה הכלל העשוי לקבלה וכו' של אוצרות ושל גרנות יעשו אותה לכנס וללקט מן הצדדין מה שבגורן או שבאוצר לקבצו אל האמצע ושל גרוסות יש לה בית קיבול שמכניסים בה לריחים ושל גתות להשליך בה חוץ מן הגת ופירוש רחת פאלה בלע"ז:

הלכה ב

כל התלויים טהורים חוץ מתלויי וכו' עד טהור. שם וכחכמים. פירוש מקל הבלשין הוא שמחפשין בו התבן אם יש בו תבואה שיסתירו התבואה בתבן מפני עישור המלך

תרגום ויחפש ובלש. ולסייע בשעת מלאכה הוא שמכניסים ידיהם בתלוי ויעזר בו בעת שימושו:

הלכה ד

(ג-ד) **נבלי המשוררים מתטמאין וכו' עד צורת כלי**. גם זה שם פי' הכנורות חלולים ומנוקבים בצד הנימין ודרך המנגנים לתת בתוכו המעות שמקבלין מבני אדם אבל של בני לוי אינם עשויים לכך ולפיכך טהורים. ופירוש הבטנון כלי מכלי הניגון שמשים אותו האדם בבטנו כשמנגן בו:

כתב הראב"ד והנקטימון א"א קשיא לי וכו'. ובמ"ש רבינו בפירוש המשנה נתיישב זה שכתב וז"ל והנקטימון הוא רגל מעץ יעשה אותו מי שנחתך רגלו לילך בו והוא ירצה בכאן עץ הניגון המפורסם צורת דמות רגל (ושוק) מעץ וגם ר"ש כתב אין זה לוקטמין דפרק במה אשה דהכא והתם טהור. ואירוס פירש רבינו עגולה דומה לגרבל ויכה עליה מצד אחד ביד ושמו בערבי אלתאר ובלע"ז טנבורו:

הלכה ה

קוצים שאורגים בהם וכו'. פרק י"ו דכלים פטילייא טמאה וחסינא טהורה ופירש שם רבינו פטילייא דומה לקופה מערבה וכו' וכמו שפירש כאן:

וכתב הראב"ד א"א לשון המשנה וכו' וחסינא טהורה והטעם מפני שאינה עשויה לטלטל:

הלכה ו

עלים שמסרגים אותם וכו'. שם סוגניות של עלים טהורות של נסרים טמאות ופי' ר"ש סוגניות מלשון סוגה בשושנים עושין כמין כפיפה קטנה [מן העלין] ומכסין בה פירות ואינה אלא מלאכת עראי. נצרים צורי דקל:

כתב הראב"ד עלים שמסרגים א"א זה סוגניות שבמשנה. ופשוט הוא:

הלכה ז

חותל של הוצין וכו'. שם ופירוש חותל כלי מהוצין ישימו בו התמרים הנקראין רוטב וכתב ר"ש דכיון שאין מוציא מה שבתוכו עד שיקרענו או עד שיתירנו הוי תשמיש עראי.

ומ"ש או שחשב וכו'. תוספתא דב"מ פ"ו:

וכן הקרן וכו'. תוספתא שם:

הלכה ח

השופר אינו מקבל טומאה וכו'. גם זה שם:

הלכה ט

קערה שקבעה וכו'. כלים פ"כ, וכתב הר"י קורקוס ז"ל דהא דהויא מכלל השידה וטהורה דוקא כשהיא טהורה כגון שהיא באה במדה:

הלכה י

האקון והרטוב וכו'. כלים סוף פרק כ"ג:

וכתב הראב"ד האקון א"א פי' בערוך כלי של מצודת דגים וגם רבינו פירש כן והרטוב מכלי ציידי העופות והוא מעץ וכלוב גיולא בלעז ככלוב מלא עוף ומדף לוח מסובך מעץ ובזה העץ מסובך דבר יחזיק בו הצייד מרחוק וכאשר ינוח העוף בזה הכלי ינוח חוט הכלי ויפול עליו זה הלוח. ומצודות הסכרים מצודות יפסיקו המים במים עד שיתקבצו שם הדגים:

הלכה יב

הספסלים שבפונדקאות וכו'. תוספתא פרק י"ט דכלים.

ומ"ש זה הכלל כל שניטל וכו'. ג"ז שם.

ומ"ש היתה אחד מרגליו של אבן אינו מקבל טומאה. משנה פכ"ה דכלים:

פרק ו

הלכה א

כל כלי שנטמא ונשבר. רפ"ב דכלים וריש פט"ו:

הלכה ב

כמה שיעור השבר וכו'. רפי"ז דכלים.

ומ"ש והרמון שאמרו. שם.

ומ"ש לפי דעתו של רואה. שם גבי שיעור כביצה וכר' יוסי.

ומ"ש ויהיו בכלי ג' רמונים וכו'. שם:

כתב הראב"ד ויהיו בכלי שלשה רמונים א"א אין מדבריו אור לחשכים וכו'. ורבינו שמשון כתב לכאורה משמע דמוציא רמון דכל דוכתא לאו רמון א' דוקא וכו' ומה שטען הראב"ד על רבינו שסתם ולא פירש אינה טענה שכבר נודע שרבינו בזה הספר מחבר לא מפרש. ומ"ש וקצת ראיה לזה הפי' דברי רשב"ג וכו' כלומר דתנן התם הרמונים שאמרו ג' אחוזים זה בזה רשב"ג אומר בנפה ובכברה כדי שיטול ויהלוך ובקופה כדי שיפשיל לאחוריו ופי' ר"ש שיטול ויהלך מתוך נענוע של נטילה והילוך נפיל טפי. ומ"ש פי' אחר הרמונים שמשערין בהם לא ממין הגדולים וכו'. רבינו שמשון כתב על פי' זה לא יתכן

כלל לפרש כן דהא קתני באידך בבא לא גדול ולא קטן אלא בינוני אבל הראב"ד כתב זה הפי' בענין שיתכן. ומ"ש ואולי זה הוא פי' זה המחבר. לא ידעתי מנין לומר כן שהרי דבריו סתומים כדברי המשנה:

ניקב הכלי במוציא זית וכו'. ריש פרק אלו קשרים (שבת דף קי"ב ע"ב) בעיא דאיפשיטא ופירש רש"י פנים חדשות משירדה לו טומאה נתחדשו פנים הללו ואין זה הראשון שכבר נתקלקל בו כדי ביטולו:

הלכה ג

כלים ששאם מתחלה נקובים וכו': **כתב** הראב"ד זאת לא מצאתי וכו'. ולי נראה שרבינו מפרש הא דתניא פרק כלי עור והוא בתוספתא פרק י"ג דכלים הסל והפחלץ של גמלים וכו' ששאן מתחלתן מקבלי רמונים טמאים היינו לומר ששאן מתחלתן שאינם מקבלים רמונים דומיא דמאי דתנן שולי קורפיות ושולי קוסים הצידונים אע"פ שאינם יכולים לישב שלא מסומכים טמאים שלכך נעשו מתחלתן ומה שהקשה ממה ששנינו הפחלץ של גמלים טהור מכלום צ"ל שהוא מפרש פחלץ עשוי כתבנית אחת וצ"ע:

הלכה ד

אפיפירות שעשה להם קנים וכו'. בפי"ז דכלים ופירש רבינו אפיפירות כלי ארוג מקנים ימתחו זמורות הכרמים.

ומ"ש אע"פ שכולה נקובה כמוציא רמון. בתוספתא שם:

הלכה ה

כל הכלים שאינם יכולים לקבל וכו'. שם כר"ש לגבי ר"מ. וכתב הר"י קורקוס ז"ל קשה דהא איבעיא לן בפרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מ"ו ע"ב) ר"מ ור"ש הלכתא כמאן וסלקא בתיקו ודרך רבינו לפסוק כדברי המחמיר שבהם ואיך פסק כר"ש לקולא דודאי משמע דכזית הוי נקב מועט מרובו וי"ל שרבינו סמך על מ"ש בסוף המצניע (שבת דף צ"ה צ"ו) דלא אמרינן ברובו אלא לענין צמיד פתיל אבל לענין טומאה בזיתים עכ"ל.

ומ"ש נגממו שעורן במה שהן. ופירש רבינו אם נשאר שיקבל כל שהוא יטמא:

הלכה ו

הסלים של פת וכו'. שם:

הלכה ז

ומ"ש קופת הגננים וכו'. שם ומפרש רבינו שהם דברי ת"ק:

הלכה ח

ומ"ש בית קערות. ג"ז שם.

ומ"ש וכן בית הרעי וכו' הואיל ומקבל את הרעי הרי זה מקבל טומאה. שם וכת"ק:

הלכה ט

כל כלי עץ שנחלק וכו'. בפי"ו דכלים.

ומ"ש וכגון תמחוי המזנון. ע"ש שמשימין בכל קערה מין אחד של תבשיל תרגום למינו לזנוהי.

ומ"ש וכן בית לגינין וכו'. תוספתא פי"ג דכלים שם:

הלכה י

משפלת שאמצעיתה גבוהה וכו'. גם זה שם:

השלחן והדולפקי וכו'. משנה פרק כ"ב דכלים:

הלכה יא

כלי נסרים וכו'. שם פ"כ נתחסמו אע"פ שנשרו שפתותיהן כל שהן טמא:

הלכה יב

טבלא שמילאה עצים וכו'. תוספתא פרק י"ט:

הלכה יג

ומה שכתב ספסל שנתפרק וכו'. שם:

הלכה יד

הסלים של גמלים וכו'. תוספתא ספי"ב:

הלכה טו

השלחן או הדולפקי וכו'. משנה פרק כ"ב וכת"ק.

ומ"ש ואם חיפה הכל טהור בין בציפוי עומד וכו' עד סוף הפרק. ועיין במה שכתבתי ספ"ד:

פרק ז

הלכה א

כלי עור וכו'. פרק י"ו דכלים:

עור העריסה וכו' עד וישרטט. תוספתא ריש פרק י"ג:

הלכה ב

עור שאין עליו וכו' לפיכך כף של עור וכו'. משנה פי"ו.

ומה שכתב וכן העור שמלקטים בו. שם המלקט של בקר והחסום שלה והמדף של דבורים והמניפה הרי אלו טהורים:

הלכה ג
כל בית האצבעות וכו'. פכ"ו:

הלכה ד
האבנט של עורות וכו'. שם הזון והבורכייר טמאין והשרולים טמאים ומפרש הזון האבנט של עור והבורכייר עורות שתופרין הקיטעים על ארכובותיהם והשרולין עורות העשויות כעין טבעות שמכניסין אותם בזרועותיהם וכו':

הלכה ה
עור שתופרים ממנו כיסוי ליד וכו'. פרק י"ו קסיא של זורי גרנות של הולכי דרכים של עושי פשתן טמאה אבל של צבעים ושל נפחים טהורה וכו' זה הכלל העשוי לקבלה טמא מפני הזיעה טהור ונראה שרבינו היה גורס של זורעי גנות במקום של זורי גרנות ויותר נראה שהוא ט"ס בספרי רבינו:

הלכה ו
כמה שיעור הנקב וכו' החמת משתנקב וכו'. פי"ז:

הלכה ח
(ז-ח) **ומה שכתב התורמל שנפחת וכו' עד שאינן מקבלות כדרכן**. פרק י"ט:

הלכה ט
כלי עור שיש לו לולאות וכו'. ריש פרק כ"ו:

הלכה י
כיס של שנצות וכו' עד צורת הכלי. שם:

הלכה יא
עור שכרך בו וכו':

הלכה יב
התפילין של ראש וכו'. בפרק י"ח:

וכן סנדל שהוא טמא מדרס וכו' עד טהור. פרק כ"ו:

הלכה יד
תפילה שנטמאת וכו':

הלכה טו
הכדור והאימום וכו' עד סוף הפרק. ריש פרק כ"ג:

פרק ח

הלכה ב

(א-ב) **כל כלי מתכות וכו'**. בסוף פירקא קמא דחולין (דף כ"ה ע"א):

ומה שכתב כיצד הסייף וכו' והסכין וכו'. בפרק י"ד דכלים.

ומה שכתב לפיכך העושה כלים וכו' עד שידוע שנעשו מן הכלים. שם פרק י"א.

ומה שכתב אבל מסמרות שאין ידוע וכו'. שם וכבית הלל:

וכתב הראב"ד הרי אלו מקבלים טומאה לפי שאינם גולמים א"א חסרון דעת אני רואה בכאן וכו'. [רבינו] כתב בפי' המשנה שם ואין הכוונה שיותך זאת הגרירה או אלו הקצוות ויעשה מהם כלים שזה יקבל טומאה בלא ספק אמנם הכוונה שכל אלו הקצוות [דיבק וחיבר אותם במסמרים] עד שעשה מהם דמיון כלי הנה הוא לא יקבל טומאה מן הסבה שזכרנו ואף על גב דמתניתין מיתניא גבי כלי מתכות שחוזרין לטומאתן ישנה ה"ק כל כהאי גוונא אפילו מכני כלים וכו' לא אמרינן בהו שחזרו לטומאה ישנה כיון שהם גולמים לא קרינן בהו חזר ועשה מהם כלים אבל העושה כלי משברי כלי מתכות וכו' ע"כ אינם נעשים כלים אלא על ידי התכה ואז עושים מהם כלים גמורים לא גולמים ולפיכך חזרו לטומאתן ישנה וז"ש בבבא קמייתא שהכלים הנעשים מכני כלים וכו' שלא על ידי התכה אינם אלא גולמים:

הלכה ג

כלי מתכות וכו':

הלכה ד

מחט שלא ניקבה וכו':

הלכה ה

נמצא הטמא בכלי עץ וכו'. בסוף פרק קמא דחולין (דף כ"ה ע"ב):

הלכה ו

כל כלי המלחמה וכו' וכל תכשיטי האדם וכו'. סוף פרק י"א דכלים.

ומה שכתב אפילו דינר שנפסל וכו'. שם פי"ב.

ומה שכתב וכן קמיע של מתכת וכו'. תוספתא פרק ח' דכלים:

הלכה ח

(ז-ח) **כל תכשיטי הבהמה והכלים וכו'**. ריש פרק י"ב דכלים טבעת אדם טמאה טבעת בהמה וכלים ושאר כל הטבעות טהורות.

ומה שכתב חוץ מזוג של בהמה וכלים המשמיע קול לאדם. בתוספתא פ"ח כל תכשיט בהמה כגון השירים והנזמים והקטלאות והטבעות טהורים ואין טמא אלא זוג המשמיע קול
לאדם ומ"ש כיצד העושה זוגים למכתשת וכו' עד אף על פי שאין לו ענבול. בפרק במה אשה עלה נ"ח:

הלכה ט
כל הפרצופות וכו' עד שבו חותמין בלבד. תוספתא פרק שמיני דכלים:
וכל הטבעות טהורות וכו'. ריש פרק במה בהמה (שבת דף נ"ב ע"ב):
טבעת השיר וכו' וכן מקל וכו'. שם:

הלכה י
כל הכלים יורדים וכו'. סוף פרק כ"ה דכלים:

הלכה יא
חרש שוטה וקטן יש להם מעשה וכו'. ריש פרק ו' דמכשירין ופ"ק דחולין (דף י"ג):

הלכה יב
זוג של דלת וכו'. בר"פ במה אשה עלה נ"ח:

הלכה טו
(יג-טו) **אומן שעושה וכו' עד סוף הפרק**. תוספתא פ"ח דכלים:

פרק ט

הלכה א
כל כלי מתכות וכו' עד הכל מקבל טומאה. פרק י"א דכלים:
כתב הראב"ד כיצד עקרב של פרומביא א"א נ"ל שלא מן השם הוא זה וכו'. לא ידעתי למה ידחה טעם אחד מפני שיש לו טעם אחר.
ומ"ש לא בא למעט אלא כסויי הכלים וכו' כמו שמפורש במקומו. לא ידענא מאי קאמר וצ"ע:

הלכה ג
(ב-ג) **טסים של ברזל שמניחין על וכו' עד משנפרק**. ג"ז שם:

הלכה ד
טבעת אחת וכו' עד כבלים. פרק במה אשה עלה ס"ג:

כתב הראב"ד ואין לכל גרגיר ממנו שם בפ"ע א"א כל מ"ש משום שיש לו שם בפני עמצו או משום שאין לו שם בפ"ע וכו'. ואין דבריו מוכרחים:

הלכה ה

קטלא של חוליות וכו' עד צואר קטנה. פרק י"א דכלים:

הלכה ו

כל הכיסויים וכו'. פרק י"ד שם כל הכיסויים טהורים חוץ משל מיחם.
ומ"ש ומכיסוי טני של רופאים וכו'. פי"ב דכלים כיסוי טני של מתכת וכו' של רופאים טמא:

הלכה ז

כיסוי של מתכת וכו'. שם פי"ד כיסוי טני של מתכת שעשה בו מראה ר' יהודה מטהר וחכמים מטמאים:

הלכה ח

כל המשקולות של מתכת וכו'. שם פי"ב קנה מאזנים של סרוקות טמא מפני אונקיות ושל בעלי בתים אם יש בו אונקיות טמא:
כתב הראב"ד קנה מאזנים של עץ א"א נ"ל אפילו של מתכת וכו'. ואפשר שרבינו לרבותא נקט דאפילו קנה של עץ טמא מפני האונקיות התלויות בו אע"פ שאינם קבועות בו:
וכתב עוד הראב"ד דבר מזוייף הוא זה בעיני שהרי לא הזכירו במשנה לבעלי בתים קבע. י"ל שרבינו דייק לשון המשנה דגבי סרוקות קתני טמא מפני אונקיות וגבי בעלי בתים קתני אם יש בו אונקיות ולישנא דיש בו משמע שהן קבועות בו:

הלכה ט

משקלות שנשתברו וכו'. תוספתא סוף פ"ט:

הלכה י

סלע שנפסלה וכו'. משנה פי"ב:

הלכה יא

אונקלי של כתפים וכו' עד הרי הם כמקצת כלי. שם:
ומ"ש ואפילו אונקלי שבכתלים וכו'. שם:

הלכה יג

(יב-יג) **שלשלת שיש בה בית נעילה וכו' עד ושל בעלי בתים טהורה**. ריש פי"ב:

הלכה טו

(יד-טו) **שלשלת של מושחי קרקע וכו' עד י' טפחים**. פי"ד:

הלכה טז

הכדור של מתכת והסדן: הקנטר של בנאי והדקר של חרס. פרק י"ד.

ומה שכתב וחמור של נפח. שם.

ומה שכתב והמטולטלת וכו' עד סוף הפרק. סוף פי"ב.

ומה שכתב והאפרכס של מתכת. סוף פרק י"ד:

פרק י

הלכה א

מסמרות שמחזיקים בהם וכו'. ומ"ש וכן המסמרות שתוקעין בהם וכו'. פרק י"ב אונקלי שבכתלים טהורה:

כיצד מסמר שהתקינו וכו'. פ' י"ב:

וכתב הראב"ד טהור עד שיצרפנו א"א פירוש לפי שהמסמר שנוקבים בו את החבית וכו'. וטעם נכון הוא.

ומה שכתב או להוציא את הפתילה וכו'. ומ"ש התקינו לפתוח בו את החבית וכו'. משנה פרק י"ב וכחכמים:

הלכה ד

(ב-ד) **ומה שכתב מסמר העשוי בסימן לשמירת הפתח וכו' עד מסמר הגרדי וכו'**. שם:

וכתב הראב"ד מסמר הגרע א"א לא נראה כן מהתוספתא וכו'. ולדברי רבינו אפשר שבתוספתא מחשיב האיזמל שמקיזים בו שהוא משמש עם הקרקע מפני שהמוקו סומך על זרועו של עץ תקוע בקרקע ותנא דמתניתין לא חשיב מפני כך משמש עם הקרקע ולפיכך טמא:

הלכה ה

אלו כלי מתכות המתטמאות בעגלה העול וכו' עד ושאר כל המסמרות שבה טהורים. פרק י"ד:

הלכה ו

עקרב בית הבד מקבל וכו'. פרק י"ב:

ארון של גרוסות אע"פ שהוא וכו' עד מקבלת טומאה. שם:

הלכה ז

ריחים של פלפלין מקבלת טומאה וכו'. משנה סוף פרק שני דביצה (דף כ"ג ע"ב):

הלכה ח
הדלת של מתכת שבמגדל של בעלי וכו'. פי"ב דכלים:

הלכה ט
טסין של מתכת שמנערין בהן את הקדרה מקבלין וכו'. שם הייתינים טמאים והרכין טהורים ובתוספתא (פ"ב דב"מ) אלו הם הייתינים אלו שהחנווני מנער בהם את הקדרה ואלו הן הפרכין אלו הקבועים בכירים ופי' רבינו שמשון מנער מלשון ותער כדה:
וכתב הראב"ד טסין של מתכת א"א מתניתין פי"ב היתינין טמאים וכו':

הלכה י
המלקחיים שממעך בהם את הפתילה וכו'. כלומר מלקחיים שנוטל בהם הקדרה ומערה אותה לקערות. ולי נראה דאפשר לפרש שנוטל הקדרה במלקחיים ומנערה מלמעלה למטה וטסין שהן קבועין בכירים היינו ברזלים התלויים במוקד ובסופם מזלגים שהקדרה תלויה בהם על האש כדי שלא תהיה יושבת על האש ממש ותשרף וכבר ראיתי ברזלים אלו בבית קצת בני אדם:

הלכה יא
קלוסטרא שנועלין בה הדלתות אם היתה וכו'. משנה פרק י"א ופירש רבינו שם קלוסטרא כלי מקשיי וכו':

הלכה יב
הפין והפורנא טמאים. שם ופירש שם רבינו הפין הם השיניים הקבועין בפותחת והפורנא הוא המקום עצמו אשר תכנס בו הפין:

הלכה יג
פיקה של מתכת טהורה וכו'. שם ופירש שם רבינו פיקה דמיון חצי כדור נקוב וכו':

הלכה יד
הכוש והפימא וכו' עד אע"פ שהוא מצופה טמאה. גם זה שם ופירש שם רבינו הוא מטוה וכו':

הלכה טז
(טו-טז) **החצוצרת שמפוצלת חוליות וכו'**. שם קרן עגולה טמאה ופשוטה טהורה אם היתה מצופית שלה של מתכת טמאה הקו שלה וכו' כיוצא בו קני מנורה טהורים וכו' עד הכל טמא ופירש רבינו שם קרן ירצה בו החצוצרת וכו':
כתב הראב"ד ואם יכולין הכל לפרקה וכו' זאת הפיסקא וכו'.

ומה שכתב רבינו שאם אינו יודע להחזירה אלא אומן מקבלת טומאה וכו'. הקשה עליו הראב"ד דבר זה רחוק מן הדעת ובהפך נמצא במשנה פרק כ"ו וכו'. וי"ל דהכא שאני שהוא של חוליות ואם אינה תקועה בחוזק אינו חיבור כלל:

הלכה יז

קורת החצים וכו' עד והקולר מקבל טומאה. ריש פי"ב:

פרק יא

הלכה ב

(א-ב) **כמה הוא שיעור השבר וכו' כיצד כלי של מתכת עד למוד בהן שמן**. ריש פרק י"ד:
מסננת של חרדל וכו'. סוף פרק י"ד:
מגריפה שניטלה כפה וכו'. פרק י"ג וכחכמים:

הלכה ד

(ג-ד) **מסרק של צמר וכו' עד אחת טהור**. בסוף פרק י"ג ועיין בפרק החולץ (יבמות דף מ"ג) שהקשו רישא אסיפא ותירצו הא בגוייתא הא בברייתא וצריך עיון למה לא כתב רבינו כאותו תירוץ ובאידך דמקשה רישא דקתני וכולן אחת אחת בפני עצמן טמאות לסיפא דקתני התקינו אין לא התקינו לא וכתב כשינויא דרב פפא ושבק שינויא דסתם גמרא ועוד דמסיק גמרא דלית הלכתא כהאי סתמא משום דגרסי בה דווקני זו דברי רבי שמעון ויש לתמוה על הראב"ד שלא השיגו:

הלכה ה

הכרומים שנשברו וכו'. בפרק י"ג:

הלכה ז

(ו-ז) **מגירה שניטלה וכו' עד מפני שהיא מקצת כלי**. שם:
כתב הראב"ד והרונקי בפ"ע א"א פירש בערוך ברזל של רהיטני וכו'. גם רבינו שמשון כתב כדברי הראב"ד מפני התוספתא ולרבינו אפשר לומר שהתוספתא פליגא אמתניתין ואתיא כתנא אחרינא ואנן כמתני' נקיטינן:

הלכה ח

הסייף והסכין וכו'. ריש פרק י"ג הסייף והסכין והפגיון והרומח מגל יד ומגל קציר והשחור וזוג של ספרים שנחלקו הרי אלו טמאים מדרס ופירש שם רבינו פגיון סכין מעוות דומה למגל קטן וכו' והשחור מספריים קטנים:

הלכה ט
מספריים שנחלקה וכו'. שם וכחכמים:

הלכה יב
(**י-יב**) **שריון שנחלק וכו' עד את הגחלים**. תוספתא ריש פרק י' שהוא פרק ג' דבבא מציעא:

הלכה יג
מראה של מתכת וכו'. משנה פרק י"ד מראה שנשברה אם אינה מראה את רוב הפנים טהורה:
ומ"ש או שנטשטשה:

הלכה טז
(**יד-טז**) **מחט שניטל קצתה הנקוב וכו' עד ואם לאו טמאה**. פרק י"ג:

הלכה יז
הסייף והסכין וכו' וכן צינורא שפשטה וכו'. משנה פי"ג:

הלכה יח
מפתח עקום וכו' עד זה לתוך זה טהור. בסוף פרק י"ד:

הלכה כ
(**יט-כ**) **כלי שיש בראשו וכו' עד מפני הכותב**. בפרק י"ג:
וכתב הראב"ד כלי שיש בראשו האחד כף להרים בו הדשן וכו' א"א זה כתב תחת זולמטרא ומעולם לא עלה על דעת וכו'. וי"ל דאין ויכוח בזה כי הכוונה אחת שבראשו כף יהיה למה שיהיה או ליקח תבשיל או ליקח דשן הדין שוה. ומ"ש והמלה עצמה לעז היא:
כתב עוד הראב"ד כלי שבראשו אחד כף כסבכה וכו'. א"א זה עשה תחת קליגריפין ובערוך לא פירש כן וכו'. וג"ז אין בו ויכוח כי הכוונה אחת.
ומ"ש והוא שיהיה הנשאר יכול לעשות וכו':

הלכה כא
קורדום שניטל עושפו וכו' עד נשבר מקיפו טהור. משנה פרק י"ג:

הלכה כד
מינקת של מתכת וכו'. פי"ד מקל שעשה בראשו מסמר וכו' עשה בראשו מניקת וכן בדלת טהורה היתה כלי וחברה לו טמאה מאימתי הוא טהרתה בש"א משיחבל ובה"א משיחבר ובתוספתא פ"ד דב"מ מניקה שעשאה לתחת הדלת אע"פ שמשתמש בה

טהורה היתה טמאה ועשאה לתחת הדלת טמא עד שעה שתטהר מאימתי היא טהרתה בש"א משיחבל ובה"א משיחבר.

ומ"ש לפיכך דף של נחתומין וכו'. בפט"ו וכחכמים:

וכתב הראב"ד א"א טעה בכאן טעות גדולה וכו'. ופשט המשנה והתוספתא כדברי הראב"ד ועל דרך זה הם דברי רבינו בפירוש המשנה וכפי דבריו כאן ה"פ מניקה כמין שפופרת קצרה עושין של מתכת ומכניסין בראש המקל והיינו דקתני עשה בראשו כלומר בראש המקל מניקת וכן אם עשה שפופרת של מתכת תחת הדלת כדי שלא תאכלנו האש והשתא קאמר שאם זאת השפופרת נטמאת וקבעה בראש המקל או בדלת טהרה מטומאתה היתה כלי כלומר אבל אם זאת השפופרת לא נטמאה וזהו היתה כלי כלומר שלא היה עליה אלא שם כלי בלבד לא שם כלי טמא וחברה למקל או לדלת טמאה כלומר עדיין לא בטל שם כלי מעליה והרי היא מקבלת טומאה כמות שהיתה והדר קאמר הא דאמרינן ברישא שאם היתה טמאה וקבעה במקל או בדלת טהרה מטומאתה מאימתי תטהר בש"א משיחבל כלומר משיכה עליה כל כך בתחיבתה בעץ עד שתתחבל כלומר שתתקלקל ובה"א משיחברנה בעץ היטב טהרה וז"ש רבינו משיקבענה וכו' ויחברנה עם העץ ותוספתא ה"פ מניקת שעשאה לתחת הדלת כלומר שקבעה תחת הדלת אחר שנטמאה טהורה מטומאתה אע"פ שמשתמש בה אחרי שקבעה בדלת היתה טמאה כלומר אבל אם היתה ראויה לקבל טומאה ולא נטמאה ועשאה תחת הדלת טמאה כלומר עדיין היא מקבלת טומאה כמו שהיתה עד שתטהר כלומר עד שישנה מעשיה והדר קאמר מאימתי היא טהרתה ארישא קאי כדפרישית במתניתין:

פרק יב

הלכה א

כלי עץ וכלי עור וכו'. ריש פרק ב' וריש פרק ט"ו דכלים:

ומ"ש וכן כלי מתכות וכו' חזרו לטומאה הישנה. שם רפי"א:

הלכה ב

ומפני מה גזרו על כלי מתכות וכו'. פרק קמא דשבת עלה י"ו:

הלכה ג

אחד כלי שנטמא במת או בשאר הטומאות וכו'. רפי"א וכתנא קמא:

נטמא במת והזה עליו בשלישי וכו'. סוף פרק י"ד וכרבי יהושע:

וכתב הראב"ד ואין לו טהרה עד שיזה עליו שלישי ושביעי ויטביל כשהוא כלי קודם שבירה או יזה עליו שלישי ושביעי ויטביל אחר שיתיכנו א"א אני לא הכרתי דבריו וכו'. ואין הכרח בדבר:

הלכה ד

ברזל טמא וכו' וכן טיט שבללו בגללים וכו'. פי"א:

הלכה ה

כלי מתכות וכו'. תוספתא פרק שמיני אלא שכתובה בחילוף וכך היא גירסת ר"ש:

הלכה ח

(ו-ח) **קרדום שעשאו וכו' עד אחר המקבל**. שם:

הלכה ט

כלי מתכות שנטמא וכו':

הלכה טו

(י-טו) **כלי זכוכית שנטמאו וכו'**. פרק קמא דשבת (דף י"ו):

וכן כלי זכוכית שנשברו וכו' עד ברוב גובהו טהור. בסוף כלים:

ומה שכתב דצלוחית קטנה היא הניטלת ביד אחת וגדולה היא הניטלת בשתי ידים. הכי משמע בתוספתא בסוף כלים. וכתב הראב"ד נפגם בו שליש א"א דעת כריסו היא וכו' ואני אומר שרבינו היה גורס שליש ברובו ופירושו בה נכון והראב"ד היה גורס שלש ולפיכך פירש מה שפירש:

ומה שכתב ניקב וסתמו וכו'. שם וכת"ק:

והכוס והצלוחית וכו' עד מקבלים טומאה. תוספתא בסוף כלים:

הלכה יז

זכוכית שעושים אותה למראה טהור וכו'. משנה שם אספקלריא טהורה:

התרווד של זכוכית וכו'. שם וכר"ע מחבירו:

הלכה יח

תמחוי של זכוכית וכו'. שם תמחוי שעשאו אספקלריא טמא ואם מתחילה עשאו לשם אספקלריא טהור:

וכל כלי זכוכית וכו'. תוספתא בסוף כלים:

פרק יג

הלכה ב

(א-ב) **כבר ביארנו וכו' נמצא הטמא בכלי חרס וכו' עד אוכלים ומשקין עד שיגעו בהן.** פ"ק דחולין (דף כ"ד ע"ב). ומה שהביא ראיה מדכתיב אל תוכו מתוכו הוא מתטמא וכו' בת"כ הוא ובפרק קמא דחולין מייתי לה מקרא אחרינא:

הלכה ג

אין כלי חרס מטמא כלים מאוירו וכו' עד ואתה טמאתני. פרק שמיני דכלים ופ' שמיני דפרה:

הלכה ד

כלי חרס שנגעו משקין טמאים וכו' נגעו אוכלין וכו'. ריש פרק ב' דכלים גבי כלי חרס מיטמאים מאחוריהם:

כתב הראב"ד א"א כבר כתבתי במקום אחר מה שנראה לנו על זה עכ"ל:

הלכה ה

אחד כלי חרס שנכנסה טומאה לאוירו וכו': **כתב** הראב"ד מפי השמועה למדו שזה שנאמר אל תוכו לרבות את האהלים א"א הלכתא כוותיה ולא מטעמיה וכו':

הלכה ו

גומא שהיה השרץ וכו' לפיכך השרץ שנמצא וכו' עד אין לו במה יתלה. משנה פרק ט' דכלים:

נמצאו בנחושתו של תנור וכו'. שם:

הלכה ח

ומ"ש נמצא שרץ במקום הנחת עצים וכו'. שם וכחכמים:

הלכה ט

(ז-ט) **השרץ שנמצא בעין של תנור וכו' עד מן הסתימה ולפנים.** שם פרק שמיני:

כתב הראב"ד וכן אם נמצא באויר העין טהור וכו'. א"א זה כתב מפני שראה במשנה וכו'. גם ר"ש פירש כפירוש הראב"ד ולא נתחוור רבינו בפי' זה משום דמאי קמ"ל דאם היה התנור באויר אפילו כזית מן המת טהור מילתא דפשיטא היא:

הלכה י

כלי חרס ששותים בו וכו'. בספ"ב המסרק של צרצור רבי אליעזר מטהר וחכמים מטמאים:

הלכה יא
כלי חרס שהיו לו ג' שפיות וכו'. ספ"ד.
ומ"ש היו שוות וכו'. שם וכחכמים:

הלכה יב
אלפסים זו בתוך זו וכו'. שם ספ"י:
כתב הראב"ד היה השרץ בתחתונה וכו' עד חוזר ומטמא את האלפס א"א אני כתבתי עודפות וכו'. ומה שכתב וסוף דבר אין זה כלום שא"כ הכל טמא מאויר התחתונה, לא ירדתי לעומק דעתו שמאחר שהוא ז"ל מעלה כאן דכל מה שהוא תוך אויר התחתונ' נטמא ולא נפטר מטומאה מטעם תוך תוכו היאך חזר וכתב שכששתיהן שוות ועודפות על האמצעיות כולן טהורות חוץ מן העליונה שכל האמצעיות שהתחתונה עודפת עליהן ה"ל להיות טמאות דהא לא מטהרי משום תוך תוכו כפי מ"ש בסמוך וצ"ע. ומה שכתב ומכאן יש סיוע למ"ש שהמשקה מטמא כלי חרס מגבו, ורבינו בפי' המשנה כתב וז"ל כבר ביארנו במה שקדם אמרם בכלי חרס אל תוכו ולא תוך תוכו וכו' והוא פירוש יפה:

הלכה יג
טבלא של חרס וכו'. בסוף פרק שני:

הלכה יד
ומ"ש היו בתיו קבועים במסמר וכו': **כתב** הראב"ד היו בתיו קבועים א"א והוא שיש שם דופן עודף עכ"ל. ופשוט הוא נלמד ממתניתין דבסמוך ולכן לא חשש רבינו לכתבו:

פרק יד

הלכה א
כל המציל בצמיד פתיל וכו'. פרק שמיני בית שאור מוקף צמיד פתיל ונתון לתוך התנור וכו' ופירש שם רבינו יצטרך שנקדים בכאן שרשים וכו':

הלכה ג
ומ"ש טבעת טמאה וכו'. פ"ט כוש שבלע את הצינורא ומלמד שבלע את הדרבן לבינה שבלעה את הטבעת וכו':

הלכה ד
תרנגול שבלע שרץ וכו'. גם זה שם:

הלכה ה

דברים שבתוך הפה וכו' כיצד אדם וכו'. גם זה שם מגע טמא מת שהיו אוכלים ומשקים לתוך פיו וכו'.

ומ"ש והיה לו בתוך קומטו כו'. פרק יוצא דופן עלה מ"ב ע"כ:

כתב הראב"ד שסוף משקה לצאת א"א יש כאן שיבוש וכו'. ואיני יודע מה שיבוש יש כאן שרבינו העתיק לשון המשנה ואם מפני שלא כתב דין התוספתא י"ל שמאחר ששנינו וכן חתיכה של לפת ושל גמי משמע בהדיא דדוקא הני משום דדמו לספוג אבל שאר דברים דינם כחרסים דקתני שאם לא הוסק התנור טהור:

הלכה ו

ספוג שבלע וכו'. פ"ט וכת"ק.

ומ"ש בד"א במשקין וכו'. פרק האשה שהיא עושה צרכיה עלה ס"ב ע"ב כר"י וכאוקימתא דרב פפא.

ומ"ש וכן בגפת חדשה וכו'. פרק תשיעי דכלים:

הלכה ז

כלי חרס שחלקו במחיצה וכו' לפיכך תנור שחצצו וכו'. ריש פרק ח' וכתנא קמא:

הלכה ט

(ח-ט) **כלי שהיתה הטומאה בתוכו וכו'**. בספ"ק דחולין (דף כ"ה).

ומ"ש כיצד כוורת או קופה וכו' עד נטמא. רפ"ח שם:

וכמה יהיה בנקב אם היה בכלי שטף במוציא זיתים וכו': **כתב** הראב"ד א"א זה ההפרש לא נמצא בשום מקום וכו'. ודעת רבינו שכל נקב שמוציאו מתורת כלי הרי הוא כשבר כלי ואינו מציל בצמיד פתיל. ומה שכתב ומשנה שלימה היא בפ"ח היינו דתנן ניקבו העשוי לאוכלים שיעורו כזיתים העשוי למשקים שיעורו המשקים [העשוי] לכך וכך מטילין אותו לחומרו בכונס משקה איני יודע מה הכרע מביא ממנה הראב"ד שהרי רבינו כתבה ומפרשה בכלי חרס אבל בכלי שטף שיעורו לענין צמיד פתיל כשיעורן לקבל טומאה מהטעם שכתבתי.

ומ"ש ואם היה בכלי חרס העשוי לאוכלים וכו' עד מטילין אותו לחומרו. ריש פ"ג וסוף פ"ט:

הלכה י

סתם נקב כלי חרס וכו'. כתב הראב"ד טעה בכל זה וכו':

הלכה יא
כוורת פחותה וכו'. משנה ריש פרק ח':

הלכה יב
החמת והכפישה:

הלכה יג
עור פשוט וכו':

הלכה יד
כלי חרס שהיתה טומאה בתוכו וכו' לפיכך חבית שהיתה מליאה וכו' עד סוף הפרק.
בפ"ח חבית שהיא מליאה משקין [טהורין] ונתונה למטה מנחושתו של תנור וכו':

פרק טו

הלכה א
אין כלי חרס וכו'. סוף פרק ד' כלי חרס מאימתי מקבלין טומאה משיצרפן בכבשן והיא גמר מלאכתן.
ומ"ש התנור משיסיקנו וכו' עד שיעורו ככירה. רפ"ה:

הלכה ב
תנור שהתחיל לבנותו וכו'. רפ"ה תנור תחלתו ארבעה ושיריו ארבעה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים במה דברים אמורים בגדול אבל בקטן תחלתו כל שהוא ושיריו ברובו ואמרינן בפרק העור והרוטב וכמה כל שהוא טפח:
הכירה משיתחיל בה [שלש] אצבעות וכו'. שם כירה תחלתה שלש ושיריה שלש.
ומ"ש הכופח אם עשאו וכו'. שם:

הלכה ג
תנור שהוסק מאחוריו וכו'. משנה פרק רביעי:

הלכה ה
(ד-ה) **תנור שהסיקו להיות צולה בו וכו' עד נטמא הכל**. תוספתא דכלים פ"ד אלא שבסוף יש קצת שינוי:
וכתב הראב"ד אני לא מצאתי בתוספתא כדבריו וכו'. משיג על רבינו מסוף התוספתא שהיא מוחלקת מנוסחת רבינו ונוסחת הראב"ד אינה מכוונת דקתני סיפא נטמא אחד במשקין הרי חבירו טהור והלא ברישא הדין כן ואם כן מאי איכא בין רישא לסיפא ואי משום דקתני סיפא מטמא במגע ובאויר גם ברישא קתני דשרץ הכל טמא ואם תאמר

דהכל טמא ברישא היינו החלק שנטמא והעובי שביניהן בלבד כדפירש הראב"ד ובסיפא אם נטמא אחד נטמא גם חבירו הוה ליה לפרושי וא"ת דבסיפא לא נטמא אלא הוא לבד ולא העובי שביניהם הוה ליה למיתני דרך שלילה לא נטמא חבירו ונראה שלפיכך כתב הראב"ד ולא נתבררה אצלי כהוגן. ועל פסק רבינו ק"ל דמשמע דרבי יוחנן בן נורי דאמר חולקים את עוביו לטעמיה אזיל דאמר במתניתין פרק ב' דכלים גבי בית תבלין של עץ שנטמא אחד מהן במשקה לא נטמא חבירו רבי יוחנן בן נורי אמר חולקים את עביו ומאחר דרבינו פסק כההיא בפרק דלא כרבי יוחנן בן נורי הכי נמי הוה ליה למיפסק בהא דלא כוותיה ואפשר לומר דכיון דהכא לא איפליגו רבנן משמע שיש איזה טעם לפלוגי בין ההיא דהתם להא דהכא:

הלכה ו

תנור או כירה וכו'. סוף פ"ה.

ומה שכתב כיצד אין מתטמאין מאוירן וכו':

הלכה ז

תנור של מתכת שניקב וכו' עד עדיין אינה מקבלת טומאה. משנה שם:

הלכה ח

תנור שאינו מחובר בארץ וכו'. פרק כל הכלים עלה קכ"ה:

הלכה י

(ט-י) **כור של צורפי מתכות וכו' עד מתטמאה**. פרק ח' דכלים:

הלכה יא

אבנים שחיברן זו לזו וכו'. תוספתא ריש פרק ד' דכלים וכרבי יהודה.

ומ"ש וטירת הכירה טהור. שם:

הלכה יב

שתי חביות וכו'. תוספתא דכלים פרק חמישי:

הלכה יד

(יג-יד) **העושה שלשה פטפוטין וכו' עד של מתכת**. משנה רפ"ו דכלים.

ומ"ש וכן אבנים שלא מירחם בטיט וכו' עד אינה מקבלת טומאה. שם:

הלכה יח

(טו-יח) **האבן שהוא שופת עליה וכו' עד חזרו השתים של כירה לטומאתן**. גם זה שם:

הלכה יט

דוכן של חרס וכו' עד סוף הפרק. פרק ז'.

ומ"ש לפיכך אם היה מחובר בארץ וכו':

פרק טז

הלכה א
תנור גדול וכו'. רפ"ה דכלים ופרק העור והרוטב (חולין דף קכ"ד).
ומה שכתב והכירה שיריה שלש אצבעות וכו' עד שיעורו ככירה. רפ"ה דכלים:

הלכה ב
תנור שנטמא וכו'. שם וכתנא קמא.
ומה שכתב חילקו לשנים וכו'. שם:
חילקו לשנים בשוה וכו'. פ"ב דבכורות עלה י"ז.
ומ"ש אבל טבלא של חרס וכו':

הלכה ג
תנור שחילקו לשלשה וכו' עד אופות בו והוא טהור. פרק ה' דכלים:
ומה שכתב היתה בו חוליא אחת וכו'. תוספתא פרק רביעי:

הלכה ו
(ד-ו) **תנור שבא מחותך וכו' עד ואם לאו טהור**. פרק חמישי דכלים:

הלכה ז
המביא שברי חרס וכו'. תוספתא ריש פרק שלישי:

הלכה ח
פטם שקרזלו וכו':

הלכה יא
(ט-יא) **תנור של סדקין וכו' עד ואם יש בו רוב תנור מקבל טומאה**. תוספתא פ"ד:

הלכה יב
תנור שנתן בו עפר עד חציו וכו'. משנה פרק ה':

הלכה יג
הכירה מקום שפיתת וכו'. פרק כירה (שבת דף ל"ח ע"ב).
ומה שכתב לפיכך כירה שנחלקה וכו'. משנה פ"ז דכלים:

הלכה יד
הקלתות של בעלי בתים וכו' עד סוף הפרק. ריש פ"ז:

פרק יז

הלכה ב
(א-ב) **כל ידות הכלים וכו'**: **לפיכך האבן היוצאת וכו' עד שיעורו ככירה**. פרק חמישי:

הלכה ג
מוסף התנור וכו' עד ושל צבעים טהור. שם:

הלכה ד
עטרת הכירה וכו' עד ואפילו על שלש אבנים טמאה. גם זה שם:

הלכה ה
בית הפך וכו' גם זה שם וכר"מ ואע"ג דרבי שמעון פליג עליה פסק כר"מ משום דבפרק במה טומנין (שבת דף מ"ח ע"ב) אמרינן מאן תנא כל המחובר לו הרי הוא כמוהו ר"מ דתנן בית הפך ובית התבלין וכו' ועוד דר"מ מחמיר.
ומ"ש לפי שאינם חיבור לה אלא מדברי סופרים וכו'. בפרק במה טומנין כן כתב רבינו שמשון וצריך עיון:

הלכה ו
חצר הכירה וכו'. פ"ז.
ומ"ש לפי שאינה חיבור לה אלא מדבריהן. נלמד ממה שכתבתי בסמוך דאיתא בפרק במה טומנין. וכתב הראב"ד אבל אם נטמאת אחת מהן מאוירה אין חבירתה טמאה וכו' א"א לי נראה מ"ש אינו מיטמא באויר וכו'. טעמו משום דמסיים בה במתניתין כיצד משערין אותה רבי ישמעאל אומר נותן את השפוד וכו' ופירש ר"ש משום דכירה גבוה וכו' וגם רבינו פירש שם להיות חצר הכירה נגד פי הכירה אמר איך נדע מה מהאויר וכו'. ומשיג הראב"ד על רבינו שהשמיט השערה זו דרבי ישמעאל דמדסתם לה סתומי משמע שכל שלא נכנס השרץ תוך כתלי החצר לא נטמא החצר ואפשר לומר שרבינו בכאן סובר דרבי ישמעאל לא לפרש דברי ת"ק בא אלא לחלוק ופסק כת"ק:
היתה חצר הכירה מופרשת וכו'. בפ"ז:

הלכה ז
ניטל אחד מהם וכו'. שם וכרבי מאיר לגבי רבי שמעון:
עשה לה שני הפטפוטים וכו'. גם זה שם וכר"מ דמחמיר לגבי ר"ש.
ומ"ש ואין מדקדקים בכל השיעורים האלו וכו':

פרק יח

הלכה ה

(א-ה) **כלי חרס אינו מקבל טומאה וכו' לפיכך הכסא והמטה וכו' עד מסננת לתוכו את הירק**. בפ"ב:

ומ"ש זה הכלל וכו'. תוספתא דכלים פרק ב'. כתב הראב"ד וחבית הדפונה בשולי המחץ וכו' ולא נעשית לקבלה וכו' א"א כלל כלל לא נתקבל בעיני זה הפירוש וכו'. ולא זכינו לדעת מה היה הראב"ד מפרש בה ולדעת רבינו יש לומר דל"ק שחבית זו קטנה ביותר ולא נעשית לקבלה אלא בית יד המחץ שהוא ניטל העושים אותו כמין חבית קטנה לנוי כן פירש רבינו בפירוש המשנה וקרוב לזה פירש ר"ש:

וכתב עוד הראב"ד חבית של שייטין חדה וארוכה עכ"ל. ואיני יודע למה היא טהורה שאע"פ שאינה יכולה לישב שלא מסומכת טמאה שלכך נעשית מתחלתה כמו שולי קורפיות ושולי קוסים הצדוניים שאע"פ שאינם יכולים לישב שלא מסומכין טמאים מפני שלכך נעשו מתחילתן כדאיתא בפרק ד' ואפשר דשאני התם שנעשו לקבלה אלא שקשה א"כ תיפוק לי מהאי טעמא לחוד כמ"ש רבינו וג"ז טעם רבינו שמשון שכתב חבית של שייטין כמין חבית חלולה מבפנים ואין לה פה כדי ללמד בה לשוט ע"פ המים:

כתב עוד הראב"ד וכן מגופת היוצרים שיש לה תוך טמאה א"א זה כתב תחת מה שראה במשנה וכו'. וז"ל בפירוש המשנה מגופת היוצרים וכו' ור"ש פירש מגופת היוצרים להכי נקט יוצרים וכו':

הלכה ו

טיטרוס אע"פ שהוא נקוב וכו'. משנה שם כרבי יוסי:

כתב הראב"ד א"א אני שונה רבי יוסי מטמא וכו'. ועל מה שטען על רבינו מדרבי יוסי קתני מפני שהוא מוציא פרוטות והוא אמר אע"פ שמוציא פרוטות י"ל שכך פירוש דברי רבינו אע"פ שהוא נקוב מתטמא מפני שאינו נקוב נקב גדול שיצאו ממנו כל המים אלא נקוב נקבים קטנים והמים יוצאים ממנו מעט מעט באיחור גדול ולזה נקרא מוציא פרוטות לא לומר שהנקב ההוא מוציא פרוטה קטנה כמו שכתב הראב"ד בדעת רבינו אלא כמו שפירשתי וכן כתב בפירוש המשנה וז"ל טיטרוס הוא כלי חרס תושבתו רחבה וכו' וכאן הוסיף שהרי המים מתכנסין בצדדין והם עשויין לקבלה וג"ז בכלל מפני שהוא מוציא פרוטות שמתוך שהנקבים דקים ואין המים יוצאים אלא מעט מעט באיחור גדול המים מתכנסים בצדדין שאילו היו הנקבים גדולים לא היו המים מתכנסים ונמצא שלא היה נעשה לקבלה:

הלכה ז
הלפיד של חרס וכו'. שם.
ומ"ש וכן כל וכו'. זהו פירוש מה ששנינו שם ובית שקעו של נר מטמא באויר וכו' כן פירש שם רבינו:

הלכה ח
גסטרא שמניחים וכו'. שם:

הלכה ט
ספינה של חרס וכו'. שם ובפרק רבי עקיבא:

הלכה י
כל הכלים שנשברו וכו'. בת"כ פרשת שמיני מנין לרבות שברי כלי חרס ת"ל וכל כלי חרס:
כתב הראב"ד מפני השמועה למדו שזה לא בא לרבות אלא שברי כלי חרס א"א כמה אני תמה על זה וכו':
ומ"ש בד"א כשהיה לחרס זה תוך לקבל בו המשקין כשהיה החרס יושב לא סמוך. בפ"ב דכלים הדקים שבכלי חרס וקרקרותיהן ודפנותיהן יושבים שלא מסומכים:

הלכה יא
החרס שאינו יכול לישב וכו'. ריש פרק ד' וכת"ק:

הלכה יב
כלי חרס ששוליהם חדים וכו'. שם:

הלכה יג
כמה יקבל החרס וכו'. בפ"ב (דף ח') וכרבי ישמעאל וצ"ע למה לא פסק כר"ע ואפשר שסובר רבינו דרבי ישמעאל הוה רביה אך קשה דבמתניתין תנן מסאתים ועד שלש ועד חמש סאין בלוג דברי רבי ישמעאל ובדר"ע תנן מלחמיות ועד חצבים גדולים בלוג וכיון שפסק ברישא כרבי ישמעאל אמאי נקט בסיפא לישנא דר"ע ואפשר דעד חמש סאין דנקט רבי ישמעאל לאו דוקא חמש סאין דה"ה לטפי ומשום הכי נקט חצבים גדולים לכלול כל מה שהם גדולים:

הלכה טו
כלי חרס קטן וכו'. תוספתא פ"ב הפכין והגלילין והחביות שביהודה יש להם קרקרנות ואין להם דפנות:

הלכה טז

חזקת חרסים הנמצאים וכו'. תוספתא פ"ג:

כתב הראב"ד א"א מצאתי נוסחא זו מוחלפת וכו'. ואני אומר נוסחא דידן כנוסחת רבינו ואיני יודע למה כתב הראב"ד שאינו יודע שהרי מפורשת בדברי רבינו מפני שרוב חרסים הנמצאים בבית היוצר הם גסטריות לכלים כלומר הם ראויים להושיבם תחת הכלים לקבל המשקים הנוטפים מהם. ועל מה שפירש הראב"ד לפי גירסתו ק"ל שכתב והיוצר הסיקן עם שאר כלים שלא לצורך למה יסיקם שלא לצורך ועוד שכתב שאינן נחשבות בעצמן שהחשיבות מחשב השברים שאם הם ראויין לשמש תשמיש כלי כי לא אחשבינהו מאי הוי:

פרק יט

הלכה א

כמה שיעור השבר וכו'. בריש פרק ג' ובסוף פרק המצניע (שבת דף צ"ו):

הלכה ב

ומ"ש חמש מדות בכלי חרס וכו'. בס"פ המצניע וכפירש"י:

הלכה ג

החבית שיעורה כאגוזים. בפרק כ"ג דכלים וכרבי יהודה.

ומ"ש האלפס והקדרה וכו'. שם:

וכן עריבה של חרס וכו'. תוספתא פ"ג:

הלכה ד

הפך והטני וכו'. משנה פרק שלישי וכתנא קמא:

הלכה ו

חבית שנפחתה וכו'. רפ"ד וכחכמים.

ומ"ש נתרעעה וכו'. שם:

הלכה ז

חבית שניטלו אזניה וכו'. בפ"ד.

ומ"ש אפילו אזן אחת וכו' עד נדונית כחבית. תוספתא פ"ג:

הלכה ח

חבית שנסדקה וכו'. משנה פ"ב.

ומ"ש והיאך יודע דבר זה וכו'. תוספתא פ"ב:

הלכה ט
גסטרא שנתרעעה וכו'. משנה פרק רביעי.
ומ"ש וכן גסטרא שנפחתה וכו':

הלכה יא
(**י-יא**) **גסטרא שחדודין יוצאין ממנה וכו'**. משנה פרק ד':
כתב הראב"ד על מ"ש נכנסה הטומאה באויר הגיסטרא אפילו היתה כנגד החידוד לא נטמא החידוד א"א אני איני אומר כן אלא שאם נכנס שרץ לתוך הגיסטרא וכו'. יש לתת טעם לפירוש רבינו דכשם שמטמא במגע היינו לומר שאם נגע שרץ בגיסטרא נטמאו גם החידודין כך אינו מטמא באויר היינו לומר שאף ע"פ שנטמאת הגיסטרא באויר לא נטמאו החידודין:

הלכה טו
(**יג-טו**) **חבית שנתרעעה וכו' עד ואינן בכלל הכלים**. משנה פרק שלישי:

הלכה טז
ומ"ש משפך של חרס וכו'. שם וכרבי עקיבא:

פרק כ

הלכה א
כבר ביארנו וכו'. רפי"ז.
ומ"ש לפיכך הטופל כלי חרס וכו' עד את הקרויה. פ"ג:

הלכה ב
הטופל כלי חרס וכו'. תוספתא רפ"ג.
ומה שכתב טפל כלים וכו':

הלכה ג
חבית שניקבה וכו'. תוספתא שם אלא שהגירסא מהופכת בנוסחאותנו. וזהו שכתב הראב"ד ובגפסים אינו חיבור א"א מצאתי בשתי נוסחאות בהיפך מזה באלו חיבור ובשאר דברים אינם חיבור. ונוסחא נכונה היא לענין זפת וסיד וגפסים שהם סותמים סתימה יפה אבל בבעץ וזפת אינה נכונה שאינן סותמים סתימה יפה:

הלכה ד
דברים הלחים וכו'. משנה פרק ג' יבלית שטופלים בה הפטסים הנוגע בה טמא.

ומה שכתב שאפילו נטמא הכלי מאוירו, צ"ע. ומפרש רבינו דהאי הנוגע בו היינו אוכלים ומשקים דוקא שאין כלי חרס מטמא אדם וכלים.
ומ"ש טפילו של תנור וכו'. שם הנוגע בטיפולו של תנור טמא.
ומ"ש והוא שיהא בעובי הטפילה טפח וכו' עד שלש אצבעות. תוספתא ריש פרק רביעי:

הלכה ח

(ה-ח) **חבית שניקבה וכו' עד הרי זה כנוף הכלי**. משנה פ"ג:
כתב הראב"ד מגופת חבית שטפל בטיט וכו'. א"א טעה בהצעת וכו'. לא היה כאן מקום לכל החרדה הזאת שג"כ רבינו סובר דמתניתין מילי מילי קתני כמו שמבואר בדבריו בפירוש המשנה וגם פה לא יוכל להזהר עוד ממה שעשה פה שהפסיק בין דין יבלית שטופלין בהם פטסים ונוגע בטפילת התנור לדין מגופת החבית בדברים אחרים ומה שהזכיר במגופת החבית שטפל בטיט עליה ועל החבית טעמו משום דמגופה פירושו סתימה כמו יגיפו הדלתות ומשמעה ששם אותה ע"פ החבית בלא שום חיבור והא פשיטא דאינה חיבור ולא איצטריך לאשמועינן ולפיכך פירש דמיירי שטפל בטיט עליה ועל החבית והשתא קמשמע לן שאע"פ שהיא מחוברת לחבית על ידי אותה טפילה אינה חיבור מפני שהיא עומדת לינטל. ומ"ש מי ראה מעולם טפילה על גבי מגופה וכו' י"ל דמעט טיט שמניחים על גבי מגופה כדי לחברה לחבית הלא גם הוא טופל יקרא ואין בדברי רבינו טעות:

הלכה ט

בצק שבסדקי עריבה וכו'. משנה פרק אלו עוברין (פסחים דף מ"ו) וכאוקימתא דאסיק רב פפא:

הלכה י

המשיחות והרצועות וכו'. תוספתא פרק י"ו דכלים אלא שיש בה קצת חסרון:

הלכה יב

(יא-יב) **יד קורדום וכו' עד אפילו ארוכים כל שהן טמאים**. משנה פרק כ"ט דכלים:

הלכה יג

מקל שעשאו יד לקורדום וכו' עד שאין כל הקורה חיבור. פרק כ':

הלכה טז

(יד-טז) **עגלה שנטמאה וכו' עד לא נטמאת המצודה אפילו כשהיא מתוחה**. בפרק כ"א:
וכן מסכת נסוכה וכו' עד משפרעה טהור. שם:

הלכה יז

החוט שהשילו למחט וכו' עד מן הקשר ולחוץ אינו חיבור. תוספתא פרק י"ו אלא שיש בה חסרון:

החבל שהוא קשור בקופה וכו'. משנה בסוף מקואות:

פרק כא

הלכה ה

(א-ה) **החוטים היוצאים וכו' עד אינם חיבור**. בפרק כ"ט:

כתב הראב"ד ושל חלוק שהוא קרוע וכו'. א"א זה עשה תחת אפרקסותו ולא ידעתי וכו'. ורבינו שמשון בשם הגאון והערוך פירשו קרוב לדברי רבינו.

ומ"ש בשיעור הקנה והחוטים. בפרק הספינה (בבא בתרא דף פ"ט):

הלכה ז

(ו-ז) **החבל שמסרגין וכו' עד על צורך המטה**. פרק י"ט החבל היוצא מן המטה עד חמשה טפחים טהור מחמשה ועד עשרה טמא מעשרה ולחוץ טהור ובפרק אלו טריפות (חולין דף נ"ד ע"ב) מסיק חמשה כלמעלה עשרה כלמטה:

הלכה ח

אבנט של אריג וכו' עד הרי זה מקבל טומאה. פי"ט:

הלכה ט

מטה שהיתה טמאה מדרס וכו' עד מעשרה ולחוץ טהור. שם כרבי יוסי:

במה דברים אמורים למדרס אבל לשאר טומאות וכו':

הלכה יא

(י-יא) **מטה הטמאה וכו' עד פירשו טמאים טומאת ערב**. בפרק י"ט:

הלכה יב

כרע שהיתה טמאה וכו' עד סוף הפרק. פרק שמנה עשר:

ומ"ש ואם הזה על המטה טהרה וכו':

פרק כב

הלכה א

כמה שיעור הבגד וכו'. פרק כ"ז.

ומה שכתב מכוונות עם המלל. כך היא הגירסא והיא בפרק כ"ח שלש על שלש שאמרו חוץ מן המלל דברי רבי שמעון וחכמים אומרים שלש על שלש מכוונות ופירוש מלל דרך תופרי בגדים למלול מהבגד לכופלן מעט סביב התפירה ואח"כ תופר:

במה דברים אמורים בבגדי צמר ופשתים וכו'. שבת פרק שני (דף כ"ו כ"ז):

אבל האורג בגד וכו'. נראה שכתב כן מדתניא בפרק במה אשה עלה ס"ג ע"ב אריג כל שהוא טמא.

ומה שכתב חוץ מטומאת מדרס וכו'. פשוט הוא:

הלכה ב

הבגדים העבים וכו'. בפרק כ"ח העבים והרכים אין בהם משום שלשה על שלשה:

הלכה ג

כל הקליעות וכו'. פ"ג דעדיות וכחכמים:

הקלע שבית קיבול אבן שבה ארוג וכו'. ג"ז שם וכחכמים:

המכמורות והרשתות וכו'. בספ"ג.

ומה שכתב העושה בגד מן החרם טהור מן זוטו מתטמא. בפכ"ח:

הלכה ד

עשה חלוק וכו'. תוספתא:

הלכה ה

משמרת של יין וכו'. גם זה שם:

הלכה ו

מטפחות ספרים. פרק כ"ח וכב"ה:

הלכה ז

כסת הסבלים וכו' ומשמרת של יין אינה מתטמאה במדרס. פכ"ח:

הלכה ח

בגד שחישב עליו לצורות וכו'. פרק דם חטאת עלה צ"ד:

בעה"ב שעשה מטפחות וכו'. תוספתא דכלים פרק י"ב:

הלכה ט

חלוק העשוי כסבכה וכו'. בפ' כ"ח חלוק של יוצאת החוץ העשוי כסבכה טמא ופירש רבינו של יוצאת החוץ אשר יצאו לשחוק הנה הן ילבשו זה המלבוש:

הלכה י

כפה שנתנו על הספר וכו'. בפכ"ח:

הלכה יא
העושה אספלנית כו' עד וראוי למשכב. שם וכתנא קמא:

הלכה יב
מאימתי יקבל הבגד טומאה וכו':

הלכה טו
(**יד-טו**) **סבכה שמניחות הבנות בראשיהן וכו' טהורה**. בספכ"ח:

הלכה יט
(**טז-יט**) **חלוק של בגד וכו' עד מפני שהיא כאבנט**. תוספתא פכ"ג דכלים:

הלכה כ
טלית של עני וכו'. תוספתא פרק כ"ד דכלים:

הלכה כא
מטליות שאין בהם שלשה על שלשה וכו' ואם חישב עליהם וכו'. בפ' דם חטאת עלה צ"ד.
ומ"ש שכל פחות משלש על שלש וכו'. משנה בכלים פכ"ז:

הלכה כב
פחות משלשה על שלשה וכו'. ריש פרק כ"ח דכלים פחות משלשה על שלשה שהתקינו לפקוק בו את המרחץ ולנער בו את הקדירה ולקנח בו את הריחים בין מן המוכן בין שאינו מוכן טמא דברי רבי אליעזר רבי יהושע אומר בין מן המוכן בין שאינו מן המוכן טהור רבי עקיבא אומר מן המוכן טמא משאינו מוכן טהור ובפרק במה מדליקין (שבת דף כ"ט) מפרש דבהניחו בקופסא כ"ע לא פליגי דטמא ובזרקו לאשפה כ"ע לא פליגי דטהור כ"פ בתלאו במגוד דהיינו יתד או הניחו אחורי הדלת ומסיק התם דהדר ביה רבי עקיבא לגבי רבי יהושע הלכך הלכה כרבי יהושע ואם כן יש לתמוה על רבינו למה פסק בתלאו במגוד או הניחו אחורי הדלת שהוא טמא וצריך עיון:

הלכה כג
שלשה על שלשה שהיה מושלך באשפה וכו'. פרק כ"ז דכלים.
ומ"ש מלח גס. ג"ז שם וכחכמים:

הלכה כו
(**כד-כו**) **שלשה על שלשה שנקרע וכו' עד מפני שהיא חשובה**. שם:
כתב הראב"ד שלשה על שלשה א"א לשון התוספתא שבכה שנקרעה וכו'. וצריך עיון:

הלכה כז

שלש על שלש שנתנה בכדור וכו' עד סוף הפרק. ריש פרק כ"ח.

ועל מה שכתב ומתטמא במדרס כתב הראב"ד אני אין לי אלא שאר טומאות וכו'. ורבינו מפרשה לענין טומאת מדרס שלשה על שלשה טפחים מיטמא בו ואין בזה הכרע:

פרק כג

הלכה א

המפץ הוא המחצלת וכו' ואעפ"כ מתטמא היא במדרס וכו'. ומ"ש וכן מתטמא במת וכו'. בפרק ג' דעדיות ובספ"ק דסוכה (דף כ').

ומ"ש וזה כלל גדול וכו'. משנה פרק בא סימן (נדה דף מ"ח):

הלכה ב

(ב-ג) **כבר ביארנו וכו' השק שיעורו וכו' עד טהורים מכלום**. פרק כ"ז דכלים:

הלכה ג

במה דברים אמורים בקרע אחד מהם וכו' אבל הקוצץ בכוונה וכו' עד טהור מכלום. סוף פרק ד' דמעילה (דף יח):

כתב הראב"ד שכל פחות משלש אצבעות על שלש טהור א"א זה כתב מדעתו וכו'. ואני אומר שאין לומר שכתב זה מדעתו אלא איזה בקיאות מצא דהאי כל שהוא אינו אלא בערך שאר שיעורים אבל צריך שלא יהיה פחות משלש אצבעות. ומה שכתב ואולי במקצע ולפיכך אפילו כל שהוא וכו'. לא הבנתי דהא רבינו במקצע מיירי ואפילו הכי התנה שלא יהיה פחות משלש אצבעות וצ"ע:

הלכה ד

המחבר שני טפחים וכו'. פרק כ' דכלים:

הלכה ה

בלויי נפה וכו'. שם וכחכמים:

הלכה ז

(ו-ז) **חלוק של קטן וכו'**. גם זה שם וכחכמים:

ואלו נמדדים כפולים וכו' עד בכל הטומאות. גם זה שם:

הלכה ח

מטלית שהיא מדרס וכו' עד על האריג. פרק כ"ח דכלים:

תפר המטלית על הבגד וכו' עד ונעשה הכל אב. שם וכחכמים:

הלכה ט
שלשה על שלשה שנטמא במדרס וכו'. בפרק כ"ז דכלים וכרבי יוסי.
ומ"ש אבל בגד שנטמא במדרס וכו'. בפרק בהמה המקשה (חולין דף ע"ב) ופירוש רבינו שלא כפירוש רש"י:

הלכה י
סדין שנטמא במדרס וכו'. פ"ב וכבית הלל:

הלכה יא
טלית שהיא מדרס וכו' עד סוף הפרק. בפרק העור והרוטב (חולין דף קכ"ג):

פרק כד

הלכה א
אלו עורות מתטמאין במדרס וכו'. פרק כ"ו דכלים.
ומה שכתב ועור שעשאהו לנותנו על לבו בשעת הקציר וכו'. תוספתא פרק ד' [דבבא מציעא] דכלים.
ומה שכתב ועור שלופפין הכסות בו ועור התפור בתיבה. משנה בפכ"ו עב כסות ותכריך כסות מדרס.
ומה שכתב כל העורות המתטמאין במדרס וכו'. שם:

הלכה ב
ואלו עורות שאין מתטמאין במדרס וכו'. שם עור הסרוק עור הסורק ר"א אומר מדרס וחכ"א טמא מת.
ומ"ש ועור שלופף בו הארגמן וכו'. שם עב הארגמן ותכריך ארגמן ב"ש אומרים טמא מדרס וב"ה אומרים טמא מת:

הלכה ג
עור שעשאו חיפוי וכו'. שם וכת"ק:

הלכה ד
עור שעשאו לעקבו וכו'. תוספתא פ"ד [דב"ב] דמסכת כלים:

הלכה ה
מנעל שעל האימום וכו'. משנה בפרק כ"ו וכחכמים פירוש אימום פורמ"א בלעז וטעמא משום דאינו מחוסר מלאכה הצריכה אומן שהדיוט יכול לשמטו מהאימום:

הלכה ו

כל עור הראוי וכו'. שם כל מקום שאין חסרון מלאכה מחשבה מטמאתן וכל מקום שיש חסרון מלאכה אין מחשבה מטמאתן אלא הענבה ופירש רבינו עונבה עור שמחפין בו המרכב וכן פירש רבינו שמשון:

כתב הראב"ד ואם חישב עליו להיות עור שלחן א"א כמדומה אני זו היא קטבליא עכ"ל ורבינו בפכ"א פירוש סקרוטיא עור שאוכלין עליו וקטבליא פירוש עור ששוכבין עליו.

ומ"ש רבינו ואם חישב עליו להיות עור שלחן וכיוצא בו הרי זה מתטמא במדרס. בפכ"ו אלו עורות טמאים מדרס עור שחישב עליו לשטיח עור סקרוטיא עור קטבליא וכו' וכתבם רבינו בתחילת פרק זה.

ומ"ש במה דברים אמורים בעורות בעל הבית וכו'. גם זה שם וטעמא משום דבעל הבית אינו עשוי למכרן ועושה מהם מטות ודלבקאות וטבליות ומשחישב עליהן לדבר שראוי לו בלא חסרון מלאכה מקבלין טומאה מיד ושל עבדן העשוי למכור אין מחשבה מטמאתו דעביד דמימליך ומזבין והלוקח יעשה מהם מנעלין ועדיין לא נגמרה מלאכתן לכך:

הלכה ז

אין אדם מטמא במדרס וכו' שנאמר והנוגע במשכבו. פרק מרובה עלה ס"ו.

ומ"ש גזל משכב ודרס עליו וכו' גנב משכב וישב עליו טמא וכו'. מתבאר ממה שיבא וממה שקדם.

ומ"ש ודרס עליו בלא נגיעה. טעמו שלא נתמעט משכב שאינו שלו אלא מטומאת מדרס לא מטומאת מגע ולפי זה מ"ש גנב משכב וישב עליו טמא היינו אפילו בלא נגיעה ומכל מקום יש לתמוה דהא מיעוטא דמשכב שאינו שלו גבי נוגע כתיב.

ומ"ש לפיכך גנב שגנב עור וכו' עד אלא א"כ נתייאשו הבעלים. פרק כ"ו דכלים וכחכמים ובפרק הגוזל בתרא (בבא קמא דף קי"ד) אמר עולא מחלוקת בסתם אבל בידוע כלומר דשמעיניה דמייאש ד"ה יאוש קני ואף ע"ג דרבה פליג עליה משמע דהלכתא כוותיה דהא אביי דבתרא הוא סובר כוותיה ופשטא דמתניתין אתיא כוותיה ותו דהא דקאמר במרובה ואף רבי אלעזר סובר חיוביה לאחר יאוש אתיא כעולא ולפיכך כתב רבינו לעיל בסמוך גבי גזל משכב ואם נתייאשו הבעלים טמא:

הלכה ח

עור שנטמא במדרס וכו'. ספכ"ו וכחכמים:

הלכה ט

כל כלי עור שנטמא במדרס הזב וכו'. תוספתא פרק ו' דב"ב דמסכת כלים.
ומה שכתב כיצד החמת שעשה שטיח וכו'. משנה פרק כ"ח דכלים:

הלכה יא

כלים שעיקר עשייתן לקבלה וכו'. ריש פ"ב דכלים הכרים והכסתות שנפחתו הרי אלו טמאים מדרס ופירש שם רבינו שאלו הכלים כאילו נעשו מתחילה לשני דברים יחד להיותה מכלי קיבול ולישב עליה ולזה כאשר נפחתו ויצאו מדין כלי קיבול ונטהרו מטומאת שרץ הנה נשארו בדין המשכב ויטמאו במדרס ופירוש מרצופין אלפרגא"ש.
ומה שכתב אבל כלים שעיקר עשייתן לקבלה בלבד עד סאה. ג"ז שם נפחתו וכו':
וכל החמתות שנפחתו וכו'. [פכ"ו מ"ד] וכת"ק:
וחמת חלילין וכו'. בפרק כ':

פרק כה

הלכה א

כל פשוטי כלי עץ וכו'. תורת כהנים:

הלכה ב

המטה והכר וכו' עד את הכלים. פרק כ"ג ופירש רבינו שמשון של מת המיוחדים למת והטעם שהם טמאים מדרס מפרש בתוספתא מפני שהנשים יושבות עליהם ומבכות מתיהם. ומשבר של חיה עשו לישב עליו בעת הלידה וכסא של כובס שהוא כובס עליו את הכלים רבינו ור"ש פירשו שהוא מכבש ולפי דבריהם יהיה טמא מדרס מפני שיושב עליו כשהכלים בתוכו להדקו כדי שיכבשו הכלים ועל מה שפירש רש"י בפרק רבי עקיבא (שבת דף פ"ח ע"ב) שהוא דף ארוכה מנוקבת נקבים הרבה [ומאספים עליה בגדים] ומניח מוגמר תחתיה והבגדים מתגמרים צריך לומר שכשמאספים עליה בגדים יושב עליה. ודע דמתניתין הכי איתא כסא של כלה וכו' אמר רבי יוסי אין בהם משום מושב ואף על גב דבמתניתין הכא ליכא מאן דפליג עליה משמע לרבינו דכיון דמשמא דיחידאה קאמר לה פליגי עליה רבים ועוד דמתניתין ספכ"ב דכסא של כלה שניטלו חפויו בפשטא פליגא ארבי יוסי:
ומה שכתב וכסא של קטן וכו'. בפרק כ"ג:

הלכה ה

(ג-ה) **כסא של ברזל וכו' עד ואחת של שיש אינו מקבל טומאה**. בספכ"ב ופירוש טרסקל סל:

כתב הראב"ד הפריש העור המחופה על הברזל וכו'. א"א נ"ל בשנטמא כשהוא מחובר קאמר וכו'. ואני אומר פירוש הראב"ד יפה הוא אבל מדברי רבינו נראה שהוא מפרש כפירוש האחר שכתב מתטמא דמשמעו מקבל טומאה ומה שהוקשה להראב"ד על אותו פירוש יש לומר דסד"א דכיון דהופרש העור מן ברזל ה"ל ככלי שנשבר ולא יטמא לא זה ולא זה קמ"ל:

הלכה ו

ומ"ש נסרים שבמרחץ וכו'. שם וכחכמים ופירש רבינו ששגמן כמו שעמן והוא הגמי והכוונה בזה כי כאשר חיברן בשעם עד ששבו לוח אחד הבלנים ישבו עליהם והמים ילכו תחתיהם אומרים חכמים שהם לא יטמאו במדרס הזב מפני שאינם עשויים לכוונה שישבו עליהם אלא שילכו המים תחתיהם:

הלכה ז

הכלכלה והסל וכו'. בספכ"ב:

הלכה ח

קורות בית הבד שעשה ראשה האחד כסא וכו'. בפכ"ב כסא אין טמא אלא מקומו קבעו בקורת בית הבד טמא ואינו חיבור לה עשה בראשה כסא טהור מפני שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו:

ומ"ש וכן אם קבע הכסא בקורה גדולה וכו' וכן הדין בכסא שקבעו בעריבה וכו'. בפכ"ב כסא שקבעו בעריבה בית שמאי מטמאין ובית הלל מטהרין וידוע דהלכה כבית הלל וא"ת מ"ש מכסא שקבעו בקורת בית הבד שהוא טמא ויש לומר דהאי נמי הכסא טמא ולא אמרו בית הלל מטהרים אלא לענין שאינו חיבור לה שאם נטמאת העריבה לא נטמא הכסא:

הלכה ט

קצת הקורה וכו'. בפרק כ"ב ישיבת הסתת טמאה מדרס.

ומ"ש ומקום ישיבה שאחורי הקרון וכו'. תוספתא פ"א דב"ב דמסכת כלים:

הלכה י

ראשי כלונסות וכו'. תוספתא פרק ב' דב"ב שם.

ומ"ש וכן כופת של תמרה וכו'. תוספתא דכלים שם כופת חלק שאין בו גובה טפח טהור ושיש בו גובה טפח רבי מאיר ורבי שמעון מטמאים רבי יוסי ורבי אלעזר ברבי צדוק מטהרים ומשמע התם דהלכה כמטהרים ופירוש כופת חתיכת עץ.
ומה שכתב וכן בול של עץ וכו'. משנה פכ"ב דכלים כופת שסירקו וכרכמו ועשאו פנים רבי עקיבא מטמא וחכמים מטהרים עד שיחוק בו ובול הוא חתיכת עץ מלשון לבול עץ אסגוד (ישעיהו מ"ד:י"ט):

הלכה יא

ראשי כלונסאות החקוקין עד טהורים. תוספתא פ"ב דב"ב:

הלכה יג

(**יב-יג**) **העושה כפה וכו' מחצלת וכו'**. בספי"ז מחצלת הקש ר"ע מטמא ור"י בן נורי מטהר והלכה כר"ע מחבירו ותנן תו התם של קנים ושל חלף טהורה ומפרש כאן רבינו דהיינו לומר שהיא טהורה מן המדרס וז"ל הטעם מפני שמתוך שהיא קשה אינה ראויה לשכיבה ובפי' המשנה כתב רבינו דטהורה מטומאת שרץ קאמר אבל טמאה מדרס ומ"ש כאן נ"ל עיקר.
ומ"ש ושאר המחצלאות וכו'. בספ"ק דסוכה (דף כ') וכת"ק:

הלכה יד

מחצלת שעשה לה קנים וכו'. בסוף פרק כ' מחצלת שעשה לה קנים לארכה טהורה וחכמים אומרים עד שיעשה כמין כי פירוש כשעשה קנים לארכה אינה ראויה לשכיבה שהקנים מזיקים לשוכב ולפיכך היא טהורה וחכ"א עד שימשוך הקנים עליו משלשה צדדין על דמיון כי יונית כן כתב רבינו בפירוש המשנה.
ומה שכתב כאן כעין גאם ט"ס הוא וצריך להגיה כמין כי וידוע דהלכה כחכמים.
ומ"ש נחלקה לרחבה וכו'. שם ודלא כר"י דיחידאה הוא.
ומה שכתב לאורכה וכו' עד ותתנקב. שם ופירש שם רבינו ראשי מעדנים הן קצות הקשרים הגדולים אשר יקשרו בקצות החבל אשר יארגו בהם המחצלאות ויחבר הקנים וכאשר התיר קצות החבל הנה כבר נשרו כולם ושבו בדמיון קנים מפורדים ולזה לא תטמא.
ומ"ש כמו שביארנו הוא בפ"ה:

הלכה טו

תיבה שפתחה וכו' פתחה מצדה וכו'. בספי"ט:

הלכה טז
עגלה של קטן וכו'. משנה בספ"ב דיו"ט (דף כ"ג:):

הלכה יז
מקל של זקנים וכו'. בס"פ במה אשה (שבת דף ס"ז) מפרש רבא טעמא דטהור משום דלתרוצא עבידא ופירש"י לתקן פסיעותיו ולזקוף קומה מפני שרגליו ושוקיו רותתות ולא לסמיכת כל גופו:

הלכה יח
סנדל של סיידין וכו'. בפרק ג' דעדיות סנדל של סיידין ר"ע מטמא וחכמים מטהרים ופסק רבינו כר"ע משום דאמרינן בסוף פרק במה אשה (שבת דף ס"ו) דר"מ סבר כוותיה ורבי יוסי או ר"י בן נורי פליג עליה א"כ הו"ל ר"ע ור"מ רבים ופירש"י סנדל של סיידין מוכרי סיד וכשמתעסקין בו נועלים אותו ושל עץ הוא מפני שהסיד שורף העור ומקשה בגמרא טמא מדרס הא לאו להילוכא עבידי אמר רב אחא בר רב עולא שכן הסייד מטייל בו עד שמגיע לביתו:

הלכה יט
קב של קיטע וכו'. משנה סוף פרק במה אשה.
ומ"ש ומתטמא במדרס. שם כרבא:

הלכה כ
ואלו טמאים משום מרכב וכו'. בפרק כ"ג דכלים אלו טמאים משום מרכב זירוז האשקלוני ומדוכה המדית ועביט של גמל וטפיטן של סוס ר"י אומר טפיטן של סוס טמא משום מושב מפני שעומדין עליו בקומפון אבל אוכף של נאקה טמא ומשמע לרבינו דמדוכה המדית היינו מרדעת החמור. כתב הראב"ד א"א אוכף של נאקה וכו'. ואמת שרבינו בפירוש המשנה פירש כהראב"ד אבל אין הפירוש ההוא מוכרח וכבר אפשר לפרש דמאי דקתני אבל אוכף של נאקה טמא רבי יוסי קאמר לה דמודה רבי יוסי בשל נאקה שאינו מיוחד אלא לרכיבה וכבר כתב הר"ר עובדיה ז"ל שרבותיו פירשו כן וזהו פירוש של רבינו כאן:

פרק כו

הלכה א
כלי עץ וכו'. בפרק כ' כופת שקבעו בנדבך וכו' עד ונתן עליו את המעזיבה טהור אך מה **שכתב קבעו במסמרים וכו'** אינו במשנה אבל נלמד הוא מסברא דעדיף מקבעו בבנין:

הלכה ב
ספסל שניטל אחד מראשיו וכו'. בפכ"ב אלא שגירסת המשנה בניטל אחד מראשיו טהור וצ"ע וטעמא דאם יש בו גובה טפח טמא משום דאז ראוי לישב עליו ובפחות מטפח הוי כיושב על הקרקע:

הלכה ג
כסא של כלה וכו'. שם וכבית הלל ופר"ש חיפוייו לשון חפי פותחת כמין שינים יוצאים מכל צד כדי שיסמכו עליהם וב"ה מטהרים משום דלא חזי לכלה והוה כנשבר.
ומ"ש ואם לא היו חיפוייו יוצאים וכו'. שם פירוש מחברים ד' נסרים יחד כמין תיבה בלי כיסוי ושולים ומניחים עליו שלשה נסרים זה בצד זה ונקראים חיפויים ויושבים עליהם וכשאינם בולטים מן הכסא מכל צד דרכו מתחלתו להיות מטהו על צדו ויושב עליו:

הלכה ד
כסא שניטלו חיפוייו וכו'. נראה שזהו פירוש מה ששנו שם כסא שנטל חפויו האמצעית והחיצונים קיימים טמא ניטלו החיצונים והאמצעי קיים טמא.
ומה שכתב ניטלו שנים מחפוייו זה בצד זה טהור. שם וכחכמים:

הלכה ה
שידה שניטל העליון וכו' עד טהורים. שם וכחכמים:

הלכה ו
תיבה שנפחתה מצדה וכו' עד בטלה הטפלה. ספי"ט:

הלכה ז
עריבה של עץ וכו'. בפ"כ עריבת פיסונות בש"א מדרס ובה"א טמא מת כלומר ולא מדרס.
ומ"ש ושלשין בה את הבצק שמחזקת משני לוגין וכו'. גם זה שם עריבה משני לוגין עד תשעה קבין שנסדקה טמאה מדרס.
ומ"ש עד שאינו יכול לרחוץ בה רגלו אחת וכו'. תוספתא פרק י"ח דכלים אלא שנראה שכתובה בשיבוש:
ומה שכתב הניחה בגשמים וכו' עד וטהורה משאר טומאות. משנה פרק כ' דכלים:
כתב הראב"ד לפי גודלה וסדק שלה א"א אין דרך התוספתא כן וכו'. ורבינו לפי שראה דברי התוספתא כמעורבבין לא חש לכתבה:

הלכה ח
עריבה גדולה וכו' עד בכל הטומאות. שם וכחכמים:

הלכה ט
מטה שניטלו שתי ארוכות שלה וכו' עד שהכל הולך אחר הישנות. פי"ט:

הלכה יב
(**י-יב**) **מטה שהיתה טמאה מדרס וכו' עד להבא.** פי"ח וכת"ק דרבי נחמיה:

הלכה יג
מטה שנפרקו איבריה וכו'. בפי"ח דכלים מטה מיטמאה חבילה ומיטהרת חבילה דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים מיטמאה איברים ומיטהרת איברים ובפ"ק דסוכה עלה י"ו מייתי לה וקאמר עלה מאי ניהו אמר רב חנן אמר רבי ארוכה ושתי כרעיים קצרה ושתי כרעיים למאי חזו למסמכינהו אגודא ולמיתב עלייהו ומישדא אשלי ופירש רש"י למסמכינהו אגודא לקרבן אצל הכותל הרחב כמלא רוחב מטה ונותן עצים מן הכרעיים ולכותל למראשותיה ולמרגלותיה ומישדא אשלי ונותן חבלים ומסרג וראוי למשכב ומטמא מדרס:

וכתב הראב"ד מפני שראויין לסמכן א"א זה לדעת רבי נחמיה וכו'. כלומר משיג על רבינו שפסק כאן כרבי נחמיה שהוא יחידאה כלומר דהאי פלוגתא שייכא בדרבי נחמיה ות"ק שכתבתי בסמוך ואי מהא לא הוה קשיא דאיכא למימר כיון דחכמים דר"א סברי כרבי נחמיה נקטינן כוותייהו אבל מ"ש דקשיא דידיה אדידיה קשיא דלעיל בסמוך פסק כתנא קמא דרבי נחמיה והכא פסק כרבי נחמיה וי"ל שרבינו סובר דלא שייכא האי פלוגתא בהאי פלוגתא דפלוגתא דת"ק ורבי נחמיה כשהיתה המטה טמאה מדרס ובהא הלכה כת"ק דמטהר בניטלה ארוכה ושתי כרעיים דכיון שאין צורת המטה עומד אזלא לה טומאה ופלוגתא דרבי אליעזר וחכמים במטה טהורה וקאמרי חכמים שאע"פ שניטלה ארוכה ושתי כרעיים מקבלת טומאה מפני שראויים לסמכן ולישן ולישנא דרבינו דייק הכי בהדיא ולישנא דמתניתין נמי דייקא הכי דגבי פלוגתא דרבי נחמיה קתני מטה שהיתה טמאה מדרס וגבי פלוגתא דר"א קתני מטה מיטמאת איברים:

הלכה יד
מטה שנטמאת כולה וכו'. משנה סוף פרק י"ח וכחכמים וסוכה (דף י"ו):

הלכה טו
המפרק את המטה וכו'. ריש פרק י"ט שם:

פרק כז

הלכה א

שלש תיבות הן וכו' עד (**הלכה ט"ו**) **ושעושין לשחק בה לשותי שכר טהורה מכלום.**
הכל בפרק כ"ד וכתב שם רבינו לא יעלם ממך בכל זה הפרק השרש שקדם זכרו והוא אמרם כל הטמא מדרס מיטמא טמא מת [וכאשר יאמר טמא טמא מת הכוונה שלא יטמא מדרס] וכו' אבל יטמא במת ובשאר טומאות וכן פירש"י בפרק רבי עקיבא. ופירש עוד בקתדרא קצרה ומוקפת מג' צדדין טמא מדרס שלישיבה היא מיוחדת. כמטה שהיא ארוכה ומתחתיה מקבלת גמעה של עור שאין בה שום נקב ואינה מיוחדת לישיבה. ושל אבנים העשויה להוליך בה אבנים טהורה מכלום אינה מקבלת שום טומאה לפי שפרוצה מתחתיה נקבים גדולים ולאו כלי הוא דכל הכלים שיעורן ברמונים עכ"ל:
והבאה במדה היינו שמחזקת ארבעים סאה בלח שהם כוריים ביבש כדאיתא בפרק ט"ו ממסכת כלים.
ודין תיבה שנפחתה מצדה טמאה אף מדרס שהרי ראויה לשכב עליה.
מלמעלה טמאה טמא מת ולא מדרס לפי שאם בא לישב עליה אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו:

הלכה ד

ודין תריס הכפוף הוא תריס גדול שמקיף את האדם משלש רוחותיו טמא מדרס מפני ששוכבים עליו במלחמה.
שמשחקים בו בקונפין כלומר פארה אישגר"יימיר והוא קטן ואינו ראוי לשכב עליו.
דיצת הערביים הוא קטן ביותר והערביים עושים לדיצה ושמחה ואינו כלי של תשמיש וזהו שכתב
רבינו לפי שהיא עשויה לצורה:

הלכה ה

ותרבוסים הם כלים של עור כעין ארגזים ושל ספרים והם מקיזי דם הם גדולים והם לישב או למזגא עלייהו והבאים
להקיז ושאוכלין עליו אינו ראוי לישב מפני שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו:

הלכה ו

בססיות הם מושבות תרגום כנו בסיסיה ושלפני מטה ושלפני סופרים הם לישב עליהם ושל דלפקי אינו עשוי לישיבה שאין דרך לישב לפני הדלפקי ואין הבסיס שלפניו אלא לסדר עליו התבשילין כמו על הדלפקי:

הלכה ז

ומטות של זגגין שנותנין בה כלי זכוכית תמיהא לי אמאי טמאה טמא מת מאי שנא מתרבוסין ששוטחין עליו זיתים דטהור מכלום מפני שאינו ממשמשי אדם:

הלכה ח

ומשפלות הם קופות והיה דרכן לישב על של זבל ולא על של תבן.

ופוחלץ של גמלים סבכה שטוענים על הגמלים מליאה וטהורה מכלום מפני שנקביה רחבים ביותר:

הלכה ט

ומפצין של צבעין תמיהא לי אמאי טמא טמא מת ומ"ש מתרבוסין ששוטחין עליו **זיתים וממפץ של גתות** שהם טהורים לפי שאינם ממשמשי אדם:

כתב הראב"ד [לעיל ה"ב] עריבה מב' לוגין ועד תשעה קבין שנסדקה טמאה מדרס א"א והוא שחשב עליה לישיבה וכו'. כבר כתבתי בפרק שקודם זה שרבינו לא חשש לכתוב התוספתא מפני שהיא כמעורבבת:

כתב הראב"ד לפי שאינו ממשמשי אדם א"א זה הטעם מצא חן בעיניו וכו'. ואני אומר שמאחר שהטעם שנתן רבינו הוא צודק אם יש טעם אחר בדבר אין בכך כלום. ומה שכתב הראב"ד כדי שלא יתלכלכו אצבעותיו בשמן העורות. איני יודע מהו וצ"ע:

הלכה י

ומ"ש שלש חמתות וכו'. שם.

ומ"ש וכמה שיעורן החמת ד' קבין והתורמיל ה'. ברפ"כ דכלים והטעם שכשהם גדולים כשיעור הזה או יותר הם משמשים מדרס עם מלאכתן אבל פחות לא. ושל עורות הדג טהור מכלום. מפני שכל כלי שנעשה מדבר הגדל בים אינו מקבל שום טומאה כדאיתא בפי"ו דכלים:

הלכה יב

ומ"ש גבי שלשה סדינין העשוי לפרוכת טמא טמא מת. בסוף פירקא קמא דיום טוב (דף ד') מפרש טעמא מפני שהשמש מתחמם בו שמתעטף בשוליו יש לו תורת כלי:

הלכה יג

ומ"ש גבי ג' מטפחות של ידים טמאה מדרס. בירוש' פ"ח דכלאים מפרש טעמא מפני שנותנה על פי הכסת וישן עליה ושל ספרים טמאה טמא מת ואינה טמאה מדרס מפני שאין משתמשים בהם ומ"מ טמא טמא מת מפני שפעמים עושין אותה כמין תיק ונותנה בחיקו ומתחמם בה וכדרך שאמרו לענין איסור כלאים בירושלמי:

הלכה יד

ומ"ש גבי ג' פרקלינין של ציידי חיה ועוף טמא מדרס שהרי נשען עליו. איני יודע מה צורך לו להשען עליו:

הלכה טו

ומ"ש גבי ג' סבכות הן של ילדה טמאה מדרס. אפשר שהיו באותו זמן הילדות נותנות סבכה שלהן על פי כסת וישינות עליה והזקנות לא היו נוהגות כן:

כתב הראב"ד ושעושין לשחק בה א"א לשון המשנה ושל יוצאות החוץ טהורה מכלום וכו'. ורבינו נראה שמפרש של יוצאת החוץ (לאנשים) היוצאים מן השורה שהם שותי שכר ומשחקין קרי יוצאת החוץ וסבכה זו עשויה לשחק בה הליצנים לפני שותי שכרx:

הלכה טז

שלשה סנדלין הם וכו'. תוספתא דכלים פרק ב' דב"ב והגירסא הנכונה של מתכת של בהמה בלא וי"ו בפי"ד דמסכת כלים ומייתי לה בפרק במה אשה (שבת דף נ"ט) ומקשי גמרא למאי חזי ופרש"י אי [משום בהמה הא] אין תכשיט לבהמה ומשני אמר רב ראוי לשתות בו מים במלחמה ורבי חנינא אמר ראוי לסוך בו שמן במלחמה ור"י אמר בשעה שבורח מן הקרב מניחו ברגליו ורץ על הקוצים ועל הברקנים ותמהו התוספות לר"י יטמא מדרס וצ"ל דכיון שאינו נוטלו לשום מנעל אלא להנצל מן הקוצים ומן הברקנים לא חשיב מנעל.

ומ"ש של שעם ושל צפירה טהור מכלום. נראה דחדא מילתא היא של שעם שגודלים אותו בסיבוב דצפירה לשון סיבוב הוא א"נ צפירה שם מין גמי הוא וא"ת אמאי טהורה מכלום וי"ל דבשל בהמה מיירי וה"ק של אדם בכל גווני טמא מדרס בין של עור בין של מתכת בין של שעם אבל של בהמה אם הוא של מתכת טמא טמא מת מטעמי דאמרינן בגמרא ואם הוא של שעם טהור מכלום דכלי בהמה טהורים:

כללו של דבר וכו'. ת"כ.

ומ"ש וכל המתטמא מדרס וכו'. משנה פרק בא סימן (עלה מ"ט) וסוכה (עלה כ'):

הלכה יז

שלש קופות הן וכו'. משנה פרק כ"ד. כתב הראב"ד שלש קופות הן וכו' שאם ניקבה במוציא רמון שתיהן טהורות א"א לא נתחוור אצלי זה הטעם ולמה שתיהן טהורות וכו'. ואפשר לפרש דברי רבינו כאן דאין הכי נמי שאם היתה נקובה במוציא רמון ואחר כך תיקנה וטלה עליה שהיא טמאה והכא במאי עסקינן כשטלה על נקב קטן שהיה בה ואחר כך ניקבה הגדולה כמוציא רמון טהורה אף הקטנה אף על פי שהיא

שלימה ועי"ל דבניקבה הגדולה כמוציא רמון טהרה מטומאתה וכשטלה עליה הקטנה לא חזרה לטומאתה ואף על פי שהיתה זו הקטנה טמאה הרי היא כחלק מהגדולה וגם היא טהורה:

הלכה יח

שלשה פנקסות הן וכו'. שם ופי' רבינו פנקסאות הן כל שתי לוחות מזדווגות יהיו לסופר או לזולתו וכו'. ואפיפירין הוא כסא של פרקים כאשר יתפשט יהיו שני לוחות וישב הסופר עליו וכאשר יתקבץ ישוב לוח אחד וכו'. וחלקה הוא לוח פשוט אין לה בית קיבול ולא כלי קיבול והוא מפשוטי כלי עץ:

פרק כח

הלכה א

כל הכלים וכו'. **נפלו משקין טמאים וכו'**. פכ"ה וכתב רבינו שנטמאו אחוריהם במשקין משום דאמרינן בפרק קמא דפסחים עלה י"ז (ע"ב) עלה דמתניתין דהני מילי בטומאת משקין שהיא דרבנן אבל בטומאת שרץ מאחר שהיא דאורייתא נטמא תוכו נטמא גבו. וכתב

רבינו לתרומה כלומר אבל לקדש הא תנן בסוף ההוא פירקא כלי הקדש אין להם אחוריים ותוך ואין להם בית הצביטה.

ומ"ש ואפילו אחורי הכלי כולו לא נטמאו. הכי משמע במשנה ובתוספתא דכלים פרק ג':

כתב הראב"ד הרי זה מנגבן והן טהורים א"א תוכן טהור וכו'. ולרבינו י"ל שכיון שלא הוזכר כן במשנה מנין לנו לגזור כן ויותר נראה לומר דמלשון מנגבן והן טהורים דייק לה הראב"ד וגם רבינו סובר כן ולא הוצרך לפרש:

הלכה ב

אחד כלי השק וכו'. בריש פרק כ"ה דכלים:

כתב הראב"ד לא נטמא תוכן א"א ואף לא אחוריהן וכו'. נראה שטעמו משום דס"ל שהוא הדין שאם נטמא תוכן לא נטמאו אחוריהן וכמ"ש ר"ש בראש הפרק הנזכר דאיכא דגרסי הכי בפירקא קמא דפסחים ואף על פי שר"ש דחה אותה גירסא הראב"ד סבר כוותה וזהו שכתב ואף לא אחוריהן כלומר כשם שאם נטמאו אחוריהם במשקין לא נטמא תוכן כן אם נטמא תוכן לא נטמא אחוריהן אי נמי טעמו לומר דמדכתב רבינו לא נטמא תוכן משמע דאחוריהן מיהא טמא והראב"ד סובר שאף אחוריהם לא טמאו.

ומ"ש עיין בבכורות. היינו דאמרינן בפרק על אלו מומין (בכורות דף ל"ח) דמדאורייתא אין משקה מטמא כלי ורבנן הוא דגזור ביה ועבדו ביה היכרא כי היכי דלא נשרוף עליה תרומה:

הלכה ג

פשוטי כלי שטף וכו'. פרק כ"ה דכלים וכרבי יהודה.

ומ"ש אבל פשוטי כלי שטף הראויים למדרס וכו' עד נטמא הכלי כלו. בפרק אלו מומין עלה ל"ח:

וכן מדות יין ושמן. פרק כ"ה דמסכת כלים מדות יין ושמן וזומא ליסטרא ומסננת של חרדל ומשמרת יין יש להם אחוריים ותוך דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר אין להם אחוריים רבי שמעון אומר יש להם נטמאו מאחוריהם מה שבתוכם טהור וצריך להטביל וטעמא דר' יהודה משום דכל הני כלים יש מאחוריהם חקק בית מושב כעין שעושין לכלי כסף ופעמים שכופהו על פיו ומשתמש בחקק שבאחוריו:

כתב הראב"ד אם נפלו משקין על מקצתן נטמאו כולן כמו הבגדים א"א הא דלא כהלכתא וכו'. וי"ל שלענין טומאת הכלי עצמו ר"ש סובר כרבי יהודה שהרי אמר כשנטמאו מאחוריהן צריך להטביל את כל הכלי וכאן לא איירי רבינו אלא לענין טומאת הכלי עצמו לא לענין טומאת מה שבתוכו:

הלכה ד

המרדע והמלמד וכו'. שם כרבי יהודה לגבי רבי מאיר פירוש מרדע הוא מקל ארוך בראשו האחד ברזל רחב וחדוד לחתוך ושמו חרחור ובראשו השני ברזל כעין מרצע ושמו דרבן שבו מלמד פרה לתלמיה:

הלכה ה

כיס בתוך כיס וכו'. פרק כ"ו.

ומה שכתב במה דברים אמורים כשהיו שפתותיהן שוין וכו' עד לא נטמא חבירו. תוספתא פרק ד' דבבא בתרא. ומה שחילק בין טומאת משקים לטומאת שרץ שם במה דברים אמורים במשקה אבל בשרץ שניהם שוים ומשמע לי דה"פ דדוקא בטומאת משקין שהיא דרבנן מפלגינן בין נטמא פנימי לנטמא חיצון אבל בטומאת שרץ שהיא דאורייתא אפילו נטמא חיצון נטמא פנימי וכבר כתבתי כן בראש הפרק:

הלכה ו

החוקק רובע וכו'. משנה פרק כ"ה.

ומה שכתב נטמאו אחורי הרובע וכו'. שם כחכמים:

הלכה ז

קומקומוס שהיו וכו' והיה מרתיח וכו'. שם.

ומה שכתב לתרומה, כלומר אבל לא לקדש כדתנן התם בסמוך כלי הקדש אין להם אחוריים ותוך:

סליקו להו הלכות כלים: